

OPEN MONUMENTENDAG 2026

ZATERDAG 12 SEPTEMBER
ZONDAG 13 SEPTEMBER

VEERKRACHTIG ERFGOED
GEBOUW(D) OM TE BLIJVEN

TILBURG - BERKEL-ENSCHOT - UDENHOUT - BIEZENMORTEL

OPEN MONUMENTENDAG 2026

ZATERDAG 12 EN ZONDAG 13 SEPTEMBER

GEBOUW(D) OM TE BLIJVEN: VEERKRACHTIG ERFGOED IN TIJDEN VAN ONZEKERHEID

Het landelijk comité Nederland Monumentenland geeft de volgende toelichting op dit nationale thema: 'Hoe beschermen we wat ons zo dierbaar is? Beschermen tegen verval, tegen klimaatverandering, tegen de druk van de waan van de dag. Het thema benadrukt hoe kwetsbaar én hoe kostbaar ons erfgoed is en hoe groot de verantwoordelijkheid die wij samen dragen. Want samen laten we Nederland zijn monumenten beleven. Samen zorgen we voor draagvlak voor bescherming, behoud en toekomst. Onze monumenten – de ankers van onze geschiedenis – zijn die gezamenlijke inzet meer dan waard.'

Het is landelijk de 40ste editie van de Open Monumentendag. Met 1,8 miljoen bezoekers en 6.000 opengestelde monumenten in het gehele land. In Tilburg is het alweer de 35ste editie. In 1992 werd de eerste Open Monumentendag georganiseerd door Regionaal Archief Tilburg en de gemeentelijke afdeling monumentenzorg.

Dit jaar worden er binnen de gemeente Tilburg 46 panden (en begraafplaatsen) opengesteld of zijn met een gids te bezoeken. Voor het eerst sluit hier ook de manifestatie 'Spoorzone ontspoort' bij aan met de openstelling en vele activiteiten in en rond de voormalige industriële monumenten van D'n Ateljee.

Wij wensen u een plezierig en leerzaam bezoek aan de monumenten.

-
- In Udenhout en Biezenmortel vindt de Open Monumentendag plaats op:
zaterdag 12 september (Landpark Assisië in Biezenmortel ook op zondag 13 september).
 - In Berkel-Enschot vindt de open Monumentendag plaats op:
zaterdag 12 september en zondag 13 september.
 - In Tilburg vindt de Open Monumentendag plaats op:
zondag 13 september (Heuvelse kerk op zaterdag 12 september * Kessels/NK Harmonie, Paleis-Raadhuis en Stadhuis ook op zaterdag 12 september)
-

Deze brochure is ook digitaal te downloaden:

DORPEN

UDENHOUT / BERKEL-ENSCHOT / BIEZENMORTEL

In Udenhout vindt de Open Monumentendag plaats op zaterdag 12 september.

1. BRANDWEERKAZERNE

Van Heeswijkstraat 25, Udenhout
(gemeentelijk monument)

Architect: Edmund Nijsten (1902-1985) uit Vught.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging oude brandweerauto

Foto: De in 2005 gerestaureerde eerste brandweerauto in Udenhout uit 1937. Deze auto was tot 1956 in gebruik. (Coll. Erfgoedcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel)

De brandweerkazerne (1958), het kruisgebouw (1957) en de huishoudschool (1961) op de kruising van de Zeshoevenstraat en Van Heeswijkstraat vormen een architectonische samenhang en ruimtelijk markant ensemble. De gebouwen zijn ontworpen in een goed verzorgde traditionalistische architectuur met oog voor detail en ornament. Het complex heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere markerende van een fase in de groei van Udenhout. Het draagt bij aan het verhaal van het dorp. Na de Tweede Wereldoorlog kiest Udenhout voor de vormgeving van een compacte kom. De oostelijke kwartieren van het vooroorlogse assenkruis met lintbebouwing worden ingevuld met (complexmatige) woningbouw. In de jaren vijftig en zestig wordt in het zuid-oostelijke kwartier de woonwijk Zeshoeven gebouwd. De toenmalige gemeente Udenhout grijpt deze uitbreiding aan om het voorzieningenniveau in het dorp te verbeteren. In deze woonwijk komen tot stand: een wijkgebouw (1957), een brandweergarage (1958), een huishoudschool (1961), een bibliotheek (1969), een landbouwschool (1965) en een sportpark (1967).

2. SINT LAMBERTUSKERK EN KERKHOF

Slimstraat 9-11, Udenhout (rijksmonument;
op het kerkhof vier rijksmonumenten)

Architecten: J.H. Laffertee (1806-1889) uit Den Bosch * 1951: Edmund Nijsten (1902-1985) uit Vught.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging kerk en kerkhof

De Sint Lambertuskerk is in 1841 gebouwd onder toezicht van de ingenieurs van Rijkswaterstaat en het is daarom een Waterstaatskerk. Samen met de naastgelegen pastorie, het kerkhof en het verderop gelegen fraterhuis Sint Petrus vormt het een bijzondere getuige van de ervaring die het katholicisme rond het midden van de negentiende eeuw in Noord-Brabant doormaakte. In 1951 is de kerk verbouwd en

vergroot tot een kruiskerk. Het Maria-hoogaltaar, het orgel, de preekstoel en de kerkbanken zijn evenals de kerk zelf monumentaal. De Antwerpse beeldhouwer J.J. Peeters en de Boxmeerse schrijnwerker J.F. Beuijssen vervaardigden de altaren, de communiebanken en de heiligenbeelden. De Beierse beeldhouwer Leo Bäumlner heeft in de jaren 1955-1959 de kerkbanken gemaakt. Deze kerk is de enige kerk op het Europese vasteland waarin alle kerkbanken een verschillende afbeelding hebben. Het orgel uit 1868 is gemaakt door F.B. Loret en werd in 1996 gerestaureerd.

Monumentale en oorlogsgraven op het kerkhof achter de Sint Lambertuskerk

Op het kerkhof van Udenhout liggen drie Engelse soldaten begraven die sneuvelden bij de bevrijding van Udenhout in oktober 1944: Reginald Frederick Blackmore, William Joseph Curtis en Moelwyn Howell Jones. Op het kerkhof bevinden zich vier rijksmonumenten: het graf van de Johanna van Iersel-van Abeelen (I 006) en haar twee ongehuwde kinderen. De beide ongehuwde kinderen hebben financieel een groot deel van de inrichtingskosten van de Sint Lambertuskerk voor hun rekening genomen; het graf van pastoor Felix Cuijpers (E 117); het dubbelgraf van burgemeester Josephus van Iersel (D 156) en zijn vrouw Maria van Oorschot; het graf van burgemeester Henri van Heeswijk (Gc 201).

3. PASTORIE * PAROCHIECENTRUM

Slimstraat 7, Udenhout (rijksmonument)

Architect: onbekend

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging pastorie met monumentale trap

De monumentale houten trap uit het voormalige kasteel van Tilburg werd in 1859 gered van de sloop en hergebruikt in de pastorie van Udenhout.

Pastoor Felix Cuijpers (1810-1884) laat aan de Slimstraat naast de Sint Lambertuskerk een nieuwe pastorie bouwen. De eerste steen wordt gelegd op 31 mei 1860. Een jaar later trekt de pastoor erin.

De pastorie is gebouwd in een ambachtelijk-traditionele stijl met neoclassicistische motieven. Het tweelaagse gebouw is opgetrokken uit baksteen onder een schilddak met oudhollandse pannen. De voorgevel telt vijf travéeën en heeft een hardstenen plint. De linker zijgevel gaat goeddeels schuil achter de aanbouw met serre uit ongeveer 1950. Deze behoren niet tot het beschermde rijksmonument, maar het koetshuis wel. Tussen pastorie en kerkhof ligt een bakstenen scheidsmuur.

In het interieur valt de enorme houten trap erg op. Deze is afkomstig uit het kasteel van Tilburg. Pastoor Cuijpers kocht het van de grafelijke familie Van Hogendorp van Hofwegen. Het kasteel is in 1859 gesloopt. De latere pastoor Petrus van Eijl heeft ooit horen beweren, dat pastoor Felix Cuijpers bij het maken van de tekening van de nieuwe pastorie de vestibule en het trappenhuis zo ruim liet maken, dat de trap uit het Tilburgse kasteel erin zou passen.

Nu is de pastorie in gebruik als parochiecentrum, sinds pastor Van Sprang verhuisde naar de woning Slimstraat 22. Activiteiten in het parochiecentrum zijn onder andere: parochie-secretariaat, vergaderruimtes, koorrepetities en informele bijeenkomsten zoals koffieschenken, recepties etc.

4. VOORMALIG RAADHUIS

Slimstraat 2, Udenhout (rijksmonument)

Architect: Arnoldus van Veggel (1809-1876) uit Den Bosch.

Open: 10.30 -16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging raadhuis

Het voormalige Udenhoutse raadhuis is in 1849 (datering boven de hoofdingang) gebouwd in neogotische stijl. Het gebouw bestond oorspronkelijk uit drie onderdelen, namelijk het raadhuis, de school en het schoolhuis van de bovenmeester. Waar we nu de voormalige raadzaal aantreffen was toen ruimte voor een raadkamer, de secretaris-kamer, een kamer voor het armbestuur, een kleine vestibule met trappenhuis, een zolder en een keldervertrek. Het gedeelte tussen de school en het raadhuis was in gebruik als onderwijzerswoning. Later werd deze woning een postkantoor. De school is van 1849-1901 in gebruik geweest. Aan het nu geheel gerenoveerde raadhuis werd in 1973 een nieuw gemeentekantoor naar ontwerp van architect Edmond Nijsten (1902-1985) gebouwd. Na de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1997 komt het raadhuis, eigendom van de gemeente, in beheer van Stichting De Peppel en heeft voor het dorp een representatieve functie gekregen.

5. DE KLEINE STRIJDHOEVE * ERFGOEDCENTRUM 'T SCHOOR UDENHOUT-BIEZENMORTEL

Schoorstraat 2, Udenhout (rijksmonument)

Architect: onbekend

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: permanente expositie oude gebruiksvoorwerpen over verschillende onderwerpen zoals beroepsuitoefeningen en over enkele organisaties * wisselexpositie onderwijs * verkoop tweedehandse boeken

Het huidige gebouw dateert uit 1835 en is opgetrokken in Eclectische stijl. Opvallend is de rijk gedetailleerde Neorenaissance paneelvoordeur met smeedwerk en een gestucte omlijsting.

Dit gebouw was vroeger de Kleine Strijdhoeve, onderdeel van de Grote Strijdhoeve, en werd in 1826 van het landgoed van kasteel De Strijdhoeve afgesplitst. Door verkoop kwam het uiteindelijk in handen van Joseph van Iersel, de zesde burgemeester van Udenhout. Willem van Iersel erft als enige zoon het huis van zijn vader Joseph. Als Willem overlijdt in 1924 erft de bisschop van Den Bosch het huis en omliggende gronden. De zusters van de Choorstraat

uit Den Bosch zochten ruimte om meisjes met een verstandelijke beperking te verzorgen. Zij kregen van de bisschop dit huis en dat was de start van Huize Sint Vincentius. In 1925 gingen ze naar het grote gebouw in de Schoorstraat en werd dit het Rectorshuis. Nu zijn hier de horecavoorziening 't Rectoraat, een onderdeel van ASVZ als dagbesteding voor hun cliënten, en de werk- en expositieruimten van Erfgoedcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel gevestigd. Deze stichting is een organisatie die bestaat uit vrijwilligers met als doelstelling het uitvoeren en bevorderen van activiteiten over de geschiedenis, de heemkunde en het erfgoed van Udenhout en Biezenmortel.

6. VINCENTIUS

Schoorstraat 2a-4, Udenhout

(hoofdgebouw en kapel zijn rijksmonument)

Architect: J.J.M. van Halteren (1893-1973) uit Den Bosch.

Open: 10.30 – 16.00

Activiteiten: bezichtiging hoofdgebouw

Het hoofdgebouw dateert uit 1930 en is opgetrokken in Amsterdamse Schoolstijl. Het middendeel van het gebouw bestaat uit entree met een beeldbepalende watertoren

(nu faunatoren voor o.a. vleermuizen). Op de toren staat een met koper beklede koepel en daaronder vierkante wijzerplaten met koperen cijfers. Het uurwerk is afkomstig van Eijsbouts uit Asten. Boven de ingang zijn smalle ramen en een beeld van Vincentius onder baldakijn. Daarboven de naam Vincentius.

In 1924 vestigen de Zusters van de Choorstraat zich eerder in Huize Vincentius aan de Schoorstraat 2. Architect Van Halteren maakt iets verderop een uitgebreid plan voor de bouw van het nieuwe Huize Vincentius. Tussen 1927 en 1929 worden enkele woonpaviljoens, de Sint Jozefschool, de Mariaschool, een boerderij en een ziekenpaviljoen gebouwd. Van Halteren ontwerpt ook het hoofdgebouw met een extra paviljoen, dat in 1930 links van de paviljoens wordt gebouwd.

Het geheel is gebouwd in een expressionistische stijl, met als opvallendste element een 35 meter hoge watertoren. In 1935 wordt achter de hoofdbouw een driebeukige kapel gerealiseerd. De ruimte tussen de kapel en de hoofdbouw is later ingericht tot een binnentuin. De kapel is met overdekte gangen verbonden aan de hoofdbouw.

In 1992 komt een einde aan de oorspronkelijke bestemming van Huize Vincentius, zoals de Zusters van de Choorstraat die hadden opgepakt. In de loop der tijd liet men 'Huize' vervallen en wordt het internaat omgevormd tot een moderne zorginstelling voor meisjes met een verstandelijke beperking. Het werk van de zusters is overgenomen door leken. In 2004 fuseert Vincentius met zorgorganisatie ASVZ.

Het hoofdgebouw staat al enkele jaren leeg en wordt nu bewoond door een anti-kraak organisatie. Vincentius en het omliggende gebied worden binnenkort herontwikkeld door restauratieaannemer Nico de Bont en de landelijke organisatie voor herbestemming BOEi.

7. 'HEERKENSHUIS' * VOORMALIGE SHOWROOM VAN DE STEENFABRIEK

Van Ginnekenweg 12, Udenhout

Architect: Noud Heerkens (1915-2009) uit Tilburg.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging van het gebouw

Coll. Stichting De Steenfabriek Udenhout

Het gebouw (ook wel 'Heerkenshuis' genoemd) is als showroom voor de toenmalige steenfabriek in de jaren tachtig opgetrokken uit lokale stenen in verschillende metselverbanden. Het wordt nu geëxploiteerd door De Stichting De Steenfabriek Udenhout, Broedplaats voor Mens en Natuur en het biedt vele gebruiksmogelijkheden. Er is een grote centrale ruimte met meerdere aangrenzende vergader- en werkruimten.

Deze voormalige showroom maakte deel uit van het industriële complex bekend als Steenfabriek D'n Oven in Udenhout. Deze steenfabriek is in 1890 gesticht door Bartje de Rooij en aannemer Willem Weijers en beleefde zijn hoogtepunt in de jaren zestig van de vorige eeuw. Toen werden er zo'n 28 miljoen stenen per jaar geproduceerd. Eén op de vijftig huizen in Nederland werd toen gebouwd met stenen uit Udenhout. Door nieuwe bouwmethoden en de moordende concurrentie sloot de fabriek in 1992 definitief haar poorten.

De grote waterplassen, De Leemputten, zijn stille getuigen van de enorme productie van weleer. Ze vormen nu een ecologische verbindingszone tussen De Brand en de Loonse en Drunense Duinen aan de ene kant en Het Groene Woud met de Oisterwijkse Vennen aan de andere kant. Een wandelroute van Brabants Landschap laat dit gebied en z'n natuurlijk transitie van industrieel complex naar nieuwe natuur van dichtbij ervaren.

Landpark Assisië (Biezenmortel) is opengesteld op zaterdag 13 en zondag 14 september.

8. LANDPARK ASSISIË * PRISMA

Hooghoutseweg 3, Biezenmortel
(rijksmonument)

Architect: Johannes Heijkants (1850-1921)
uit Erp.

Open: zaterdag 13 en zondag 14 september
van 11.00 – 16.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging van de gerestaureerde kapel (11.00 – 16.00 uur), de boerderij en de Sam (13.00 – 16.00 uur), de Schuilkelder (11.00 – 16.00 uur) * rondleiding in de boerderij en de Sam om 12.30 uur en 14.30 uur

Huize Assisië is ontworpen als een paviljoen-ziekenhuis, een hoofdgebouw met daaromheen vier paviljoens en dienstgebouwen. Het hoofdgebouw is opgetrokken in neogotische stijl. Bij de entree zit een gedenksteen met jaartal 1903. De Franciscuskapel is gebouwd in 1910 en eveneens gebouwd in neogotisch stijl. Achter de apsis van de kapel is een beeld van het Heilig Hart geplaatst.

De congregatie van de Broeders Penitenten uit Boekel kochten in 1901 drie pachtboerderijen, de zogenaamde Gasthuishoeven. De totale oppervlakte bedroeg ongeveer 45 hectare. De broeders bouwden op die gronden in 1904 een complex voor de huisvesting en verpleging van jongens en mannen met een verstandelijke beperking. Er verschenen een bakkerij, smederij, boerderij, mattenmakerij, een eigen centrale voor de opwekking van elektriciteit en een watertoren voor stromend drinkwater. Op deze manier werd Assisië in de loop van de jaren een zelfvoorzienend dorp met eigen bedrijven, school, kapel en een kerkhof voor bewoners en voor de broeders. Na een experimentele start in 1909 met het geven van onderwijs, was in 1922 de Assisiëschool de eerste RK BLO-school van Nederland. In 1990 kwam hier door het sterk dalende aantal

leerlingen een einde aan het onderwijs en de broeders vertrokken. Vervolgens is in 1996 Huize Assisië ondergebracht in de Stichting Prisma.

De kloosterkapel uit 1910 werd na het vertrek van de broeders in 1990 als dorpskerk in gebruik genomen.

In de Nachtegaallaan staan nog de panden die in de beginperiode gebouwd zijn, zoals de langgevelboerderij (1903) en de gebouwen van de ondersteunende diensten. De boerderij is een boerderij gebleven maar de andere gebouwen hebben diverse functies gehad. Op de begraafplaats, gelegen binnen het complex van Huize Assisië vinden de broeders Penitenten, bewoners, cliënten en personeel sinds 1904 hun laatste rustplaats.

Op het terrein wonen nog steeds mensen met een verstandelijke beperking, die worden begeleid door medewerkers van de Stichting Prisma. Landpark Assisië is een broedplaats voor nieuwe ontwikkelingen, met name in de zorg voor kwetsbare burgers uit de samenleving.

In Berkel-Enschot vindt de Open Monumentendag plaats op zaterdag 12 en zondag 13 september.

9. VOORMALIGE TRAPPISTINNENABDIJ * ONS KONINGSOORD

Trappistinnentuin 76, Berkel-Enschot
(rijksmonument)

Architect: 1934-1937: Jos A. van Dijk ` (1913-1956) uit Ginneken * 2016 Marina Moons uit Waalwijk.

Open: zaterdag 12 september en zondag 13 september 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: expositie foto's 'Bedreigd Erfgoed' van Fotoclub Berkel-Enschot * centraal informatiepunt Heemkundekring De Kleine Meijerij, waar een boekje verkrijgbaar is met wandelroutes langs monumenten en cultuurhistorische objecten in Berkel-Enschot * expositie rond Monumentendag * horeca

Dom Simon Dubuisson, abt van het nabijgelegen trappistenklooster Koningshoeven, nam het initiatief het eerste Nederlandse trappistinnenklooster in Berkel-Enschot te stichten. Als eerste werden in 1934 een boerderij met stallen en een kaasmakerij gebouwd, zodat begonnen kon worden met de exploitatie van het

boerenbedrijf. Later worden in de boerderij het weefatelier, de boekbinderij, het iconen-atelier en de paramentenafdeling gevestigd. Het rectoraat, waar de rector en enkele broeders van Koningshoeven gaan wonen, is in 1935 gebouwd. In 1936-1937 wordt het eigenlijke kloostergebouw opgetrokken. In 1937 vestigden de zusters Trappistinnen zich in hun nieuwe klooster. In 2009 verhuisden zij naar Oosterbeek en het klooster raakte in verval. Het monumentale kloostercomplex is gebouwd in neogotische stijl volgens de traditionele indeling van een trappistenklooster met onder andere poortgebouw, gastenverblijf, abdijkerk, klooster met pandhof en pandgangen, rectoraat, boerderij met stallen en kerkhof met kerkhofkapel.

In 2016 is het complex als Ons Koningsoord herontwikkeld door projectontwikkelaar Roozen van Hoppe. Restauratie-architect Marina Moons heeft de gebouwen duurzaam gerestaureerd en weer geschikt gemaakt voor deze tijd. De monumenten zijn aangepast aan hun nieuwe functies van Bibliotheek Berkel-Enschot, Cultureel Centrum De Schalm, Stadswinkel, Brasserie Hemels Eten en Drinken, Kinderopvang Koningswereld en huurappartementen op de verdiepingen. De buitenzijden van de gebouwen zijn grotendeels behouden in neogotische stijl, de binnenzijden

zijn aangepast aan hun nieuwe functies met behoud van hun monumentale waarde. Bedaux de Brouwer Architecten realiseerde de nieuwbouw van zorgappartementen, die door een gang aan het klooster zijn verbonden en een onderdeel van het complex is geworden.

10. MUSEUM ONDER D'N HOOIZOLDER 't Hoekske 6-6a, Berkel-Enschot (gemeentelijk monument)

Architect: onbekend

Open: zaterdag 12 en zondag 13 september 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: rondleidingen in het museum * tentoonstelling van speelgoed uit de jaren '50-'70 * tuinwandeling met bezichtiging landbouwgereedschappen

Een voormalig keuterboerderijtje in de buurtschap 't Hoekske uit 1870, oorspronkelijk bewoond door de familie Voermans. Achter de boerderij met bakhuisje staat een veldschuur met hooitas en varkenshokken met uitloopdeuren. Hier bevindt zich sinds 2007 het Museum Onder D'n Hooizolder van de familie Koenen met verzamelingen gereedschappen en gebruiksvoorwerpen uit grootmoeders tijd (1900-1950). Er is ook een verzameling voorwerpen uit de voormalige abdij van de zusters Trappistinnen.

In Tilburg vindt de Open Monumentendag plaats op zondag 13 september (Heuvelse kerk op zaterdag 12 september * Kessels/NK Harmonie, Stadhuis en Paleis-Raadhuis ook op zaterdag 12 september)

NOORD

12. PEEKE DONDEERS PAVILJOEN / PEERKE DONDEERSPARK

*Peerke Donderspark 3
(deels rijksmonument)*

Architecten: kapel: Jos. Donders (1898-1940)
* geboortehuisje: H.W.P. Frankefort (1901-1949) * monument: Karel Lücker (1882-1958)
* Peerke Donders Paviljoen: Geert van den Oetelaar.

Open (gratis entree): 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: expositie vaste collectie over het leven en werk van Peerke Donders * wisselexpositie (laatste dag!) 'Tilburg staat op!' over de Wederopbouwperiode van Tilburg en de rol van sterke vrouwen daarin * vertoning van documentaire 'Tilburgse Sterke Vrouwen' (55 min.) om 13.00, 14.00, 15.00 en 16.00 uur

Het bedevaartcomplex ter ere van de in 1982 zaligverklarde Petrus ('Peerke') Donders

(1809-1887) bestaat al sinds ongeveer 1900. Op het terrein staan een houten kapel (1923), een reconstructie van zijn geboortehuis (1931), een processiepark met kruiswegstaties (1923) en een monument (1933), met afbeeldingen uit het leven van Peerke Donders. De kapel is ontworpen in de stijl van de misiekerkjes in Suriname. In 1982 wordt de kapel naar een ontwerp van architectenbureau F. Drijvers in Oisterwijk gerestaureerd, twee meter uitgebreid en van een altaar voorzien. Het museumwoonhuis is een zo realistisch mogelijke kopie van het geboortehuis, dat niet bewaard is gebleven. Het zijn allemaal rijksmonumenten.

Het Peerke Donders Paviljoen is op 27 oktober 2009, de tweehonderdste geboortedag van de zalige Peerke Donders, geopend. Er is een permanente tentoonstelling over het leven en werk van Peerke Donders te zien en worden regelmatig bijeenkomsten en wisseltentoonstellingen georganiseerd.

Peerke Donders is een weverszoon, die op deze plek in 1809 is geboren. Peerke treedt op jonge leeftijd toe tot de Orde der Redemptoristen en wordt in 1842 uitgezonden naar Suriname. Zijn missie was om daar het geloof te prediken en de melaatsen te verzorgen. Tot aan zijn dood in 1887 verblijft hij op de missiepost Batavia.

FIETSRROUTE VANAF HET PEEKE DON- DERS PAVILJOEN IN TILBURG NAAR UDENHOUT EN BIEZENMORTEL

Peerke Donders Paviljoen [11] Pater Dondersstraat. → Op het einde rechtsaf Moerstraat en via Moerzijstraat linksaf de Rugdijk op. → Fietspad over de Burgemeester Bechtweg (N 261) Quirijnstokstraat. → Op het einde linksaf Waalwijksebaan en daarna rechtsaf De Kuil (Udenhout). → Op het einde linksaf Slimstraat. → Tweede straat rechts Berkelseweg. → Tweede straat links Zeshoevenstraat. → Vierde straat links Van Heeswijkstraat 25 **Brandweerka-
zerne. [1]** → Rechts Slimstraat 9, **Sint Lam-
bertuskerk. [2]** → Slimstraat 7, **Pastorie. [3]** → Slimstraat 2 **voormalige Raadhuis. [4]** → Links Schoorstraat 2, **Erfgoedcen-
trum 't Schoor. [5]** → Schoorstraat 2a-4, **Vincentius. [6]** → Omkeren en kruispunt linksaf naar Kreitenmolenstraat. → Derde straat linksaf Stationstraat. → Spoorlijn oversteken naar Brabantsehoek. → Tweede straat rechtsaf Van Ginnekenweg 12 **'Heer-
kenshuis'. [7]** → Einde links Molenbaantje. → Einde rechts Heusdensebaan. → Eerste straat links De Pals langs de Leemkuilen. → Eerste straat links Hooghoutseweg. → Eerste straat rechts Hazenpad naar **Landpark Assisië. [8]** (Einde route).

FIETSRROUTE VANAF HET PEEKE DONDERS PAVILJOEN NAAR DE ANDERE LOCATIES IN TILBURG VIA NOORD EN GOIRKE NAAR BINNENSTAD, KORVEL EN RINGBAAN-WEST

Vanuit het **Peerke Donders Paviljoen. [11]** Pater Dondersstraat naar rechts. → Op het einde rechtsaf Moerstraat en via Moerzijstraat rechtsaf de Rugdijk op. → Bij Vlashoflaan rechtsaf en meteen bij kruising oversteken. → Rechtdoor via De Schans → Rechtsaf Leharstraat. → Bij kruising

Offenbachstraat rechtdoor en linksaf Lijsheike. → Op het einde Beethovenlaan linksaf. → Eerste straat rechtsaf Brucknerlaan. → Bij de kruising Heikantlaan twee keer oversteken naar Bachlaan. → Op het einde rechtsaf Hoffmanlaan. → Tweede straat linksaf Von Weberstraat. → Over brug Wilhelminakanaal richting Oude Lind meteen linksaf langs het kanaal Lovensekanaaldijk 1, **Beeldhouwersatelier Claesen. [12]** → Onder de brug Quirijnstoklaan door en rechts Lovensekanaaldijk 47, **Fabriek59. [13]** → Terugrijden langs Wilhelminakanaal en terug de brug weer oversteken en meteen linksaf fietspad langs kanaal volgen. → Bij de tweede brug linksaf Dr. Deelenlaan. → Linksaf Hasseltplein 7, **Hasseltse kapel. [14]** → Terug en linksaf Dr. Deelenlaan. → Rueckertbaan oversteken naar Reitse Hoevenstraat. → Linksaf Lage Witsiebaan. → Ringbaan-West oversteken naar Dillenburglaan. → Rechtsaf Hasseltstraat en meteen linksaf Van Hogendorpstraat. → Einde rechtsaf Goirkestraat 68, **Goirkesekerk met kerkhof. [15]** * Goirkestraat 96, **TextielMuseum. [16]** → Linksaf Smidspad. → Rechtdoor **Wilhelminapark 21 en 29. [17 en 18]** → Linksaf Wilhelminapark 53-54, **Goretti en PARK. [19]** → Rechtsaf Stedekestraat bij kruising Lange Nieuwstraat rechtdoor naar Fraterstraat. → Linksaf Burgemeester Brokxlaan, **Houtloods. [20]** → Oversteken naar de **Polygonaleloods * Gourmet Market Central Station. [21]** → Door de **Spoorzone (deel fietsvrij) lopen. [22-27]** → Spoorzone verlaten via de Willem II Passage. → Spoorlaan oversteken naar Willem II-straat 20, **Synagoge. [28]** → Rechtsaf Poststraat in. → Vijfde straat linksaf Stationsstraat 26, **Kessels Museum * NK Harmonie. [29]** → Linksaf Tuinstraat. → Vierde straat links Willem II-straat 29, **Cinecitta. [30]** → Eerste straat rechts Telegraafstraat. → Rechtsaf Heuvelring 122, **Heuvelse kerk. [31]** → Linksaf Korte Heuvel en rechtsaf St. Josephstraat. → Rechtsaf

Kazernehof 75, **Regionaal Archief Tilburg. [32]** → Linksaf Cavaleriestraat en rechtsaf Jan Aartestraat. → Linksaf Piusplein en rechtsaf Paleising. → Willemsplein 1, **Paleis-Raadhuis. [33]** → Stadhuisplein 130, **Stadhuys. [34]** → Oversteken Stadhuisplein 75, **voormalig Kantongerecht. [35]** → Terug oversteken Oude Markt. Stadhuisstraat 6, **Heikesekerk. [36]** → Oversteken naar Schouwburgring 42, **Schouwburg. [37]** → Terug naar Heikesekerk. → Oversteken naar Kapelhof 6, **Kapel O.L.V. ter Nood. [38]** → Doorlopen en linksaf Heuvelstraat 141, **Pauluskerk. [39]** → Linksaf Schoolstraat en meteen rechtsaf Schouwburgring. → Bredaseweg 45, **Begraafplaats Binnenstad. [40]** → Oversteken Sint Annastraat. → Tweede straat rechtsaf Capucijnenstraat. → Einde linksaf Diepenstraat en meteen rechtsaf Korvelplein 184, **Korvelse kerk. [41]** → Rechts van de Korvelse kerk naar Laarstraat, **Begraafplaats. [42]** → Omkeren en linksaf Berkdijksestraat. → Rechtsaf Ringbaan-West 300, kerk Margarita Maria Alacoque * **Villa Maria. [43]** → Oversteken Burg. Rauppstraat. → Zevende straat rechtsaf Vierwindenlaan. → Bredaseweg oversteken naar Academielaan. → Prof. Cobbenhagenlaan oversteken. → Eerste straat links Prof. Verbernelaan 9, **Nieuw-Apostolische Kerk. [44]** (Einde route).

12. BEELDHOUWERSATELIER CLAESEN

Lovensekanaaldijk 1, Tilburg

Architect: Wim Hansen (1905-1989)
uit Rosmalen.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: uitleg over pand en atelier

In 1964 liet beeldhouwer Hans Claesen (1925-1995) aan de Lovensekanaaldijk zijn atelier bouwen in de traditionalistische stijl van de Bossche School. Het is ontworpen door architect Wim Hansen, die samen met Nico van der Laan en H. van Hal in 1946 een architectenbureau had opgericht. De stijlkenmerken van de Bossche School komen terug in het interieur van het atelier. Kenmerkend zijn ook de dakbedekking, met overstekende dakpannen, en de diepliggende ramen met ijzeren kozijnen.

Hans Claesen werkte na zijn studie eerst in een ruimte boven het kantoor van de steenfabriek van zijn vader A.J. Claesen aan de Lovesekanaaldijk. Halverwege de jaren zestig, na ontginning van de fabrieksterreinen en verhuizing van de fabriek naar Etten-Leur, laat hij een beeldhouwersatelier bouwen aan de Lovensekanaaldijk. In de jaren zestig en zeventig heeft hij als beeldhouwer veel samengewerkt met architecten van de Bossche School. Hij heeft er meer dan honderd opdrachten mee uitgevoerd, waarvan veel in de openbare ruimte, vooral in Brabant en Limburg. Het beeldhouwersatelier is nu in gebruik bij zijn dochter Inge Claesen en het is ook het zomeratelier van haar man graficus/schilder Paul Bogaert.

13. FABRIEK59

Lovensekanaaldijk 47, Tilburg (gemeentelijk monument)

Architecten: 1959: P.M.J. Wayers en Ghering & Van Dooren * 2012: Tjeerd Timmermans.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging * historische rondleidingen om 13.00 en 14.00 uur

Het gebouw is in 1959 in de stijl van de wederopbouwarchitectuur ontworpen. FABRIEK59 is een historisch bedrijvenpark dat zijn naam dankt aan het voormalig textielverwerkingsbedrijf Leon Kalfus & Zoon N.V., dat zich in 1934 vanuit Berlijn in de Trouwlaan in Tilburg vestigde. In 1959 opende Leon Kalfus aan de Lovensekanaaldijk een nieuwe bedrijfsruimte waar gebruikte kleding gesorteerd werd op soort, kwaliteit en kleur. De kleding

werd vervolgens geëxporteerd; niet alleen naar landen in Europa, maar ook naar Amerika, Afrika en India.

De rails en de goederenwagon op het voorterrein herinneren nog aan het vervoer van de textiel uit o.a. Oost-Duitsland, dat per trein bij het goederenemplacement van Tilburg arriveerde. De goederenwagon werd dan met een dieplader naar de fabriek gebracht en op de rails geplaatst, waarna deze werd gelost en weer terug getransporteerd.

Eind jaren tachtig is het bedrijf gesloten en werden de bedrijfsgebouwen vanaf 2012 gefaseerd naar ontwerp van architect Tjeerd Timmermans omgebouwd tot units waar diverse ambachtelijke, kleinschalige ondernemingen gehuisvest zijn.

14. HASSELTSE KAPEL

Hasseltplein 7 (rijksmonument)

Architect: onbekend * 1972: restauratie door Piet Drijvers (1908-1987) uit Oisterwijk

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteit: bezichtiging kapel waar vrijwilligers toelichting geven * schilderijenexpositie van Mark Kapteijns * verkoop devotionalia en boeken * optreden van 14.00 – 15.00 uur van Simone van Belkom-Poppelaars op accordeon

De Hasseltse kapel is omstreeks 1530 gebouwd en is daarmee het oudste monument van onze stad. In 1540 wordt de kapel voor het eerst in een archiefstuk vermeld. Laureys Peters Verschueren legateert in zijn testament tien stuivers aan 'Onser Liever Vrouwen in der capellen aen die Hasselt'. Het Mariaklokje uit 1536 geeft ook al aan dat de kapel uit de vroege zestiende eeuw moet dateren. Het is van de Bossche klokgieter Jasper Moer. Op de klok staat de tekst 'MARIA IS MYNEN NAEM JASPER MOER MAECKTEN MIJ INT JAER ONS HEEREN MCCCCXXVI'.

Vanaf 1743 heeft de kapel dienstgedaan als weverswoning. In 1785 is de kapel weer publiek verhuurd en wordt daarna bewoond

door de gemeenteveldwachter J. Welt. Tenslotte is de kapel zelfs even gedegradeerd tot herberg.

In 1796 krijgt de kapel zijn oorspronkelijke bestemming weer terug en er komt een Mariabeeld, dat er met veel luister op de troon wordt gezet.

De toren en de apsis zijn de oudst bewaarde gedeelten van de kapel. De toren met spits is vermoedelijk pas uit de zeventiende eeuw. Bij het bodemonderzoek ten behoeve van de restauratie in de jaren zeventig van de vorige eeuw, is op ongeveer veertig centimeter beneden de bestaande vloer en over een nog ouder aangestampte lemen vloer een zeer groot gedeelte van de oude betegelde vloer aangetroffen.

In 1972 wordt de Hasseltse kapel, dankzij het initiatief en een inzamelingsactie van prof. dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemt, geheel gerestaureerd onder architectuur van Piet Drijvers (1908-1987). Nog steeds vindt er in de meimaand een speciale Mariaverering plaats en de kapel en omgeving ademen dan de sfeer van een echt bedevaartsoord

Hasseltplein beschermd stadsgezicht

De gemeente erkende het belang van de kapel en de verdere bebouwing van het Hasseltplein door het in 2021 aan te wijzen als beschermd stadsgezicht vanwege de grote cultuurhistorische en historisch-stedenbouwkundige waarde als voorbeeld van een herkenbare, kleinschalige agrarische structuur met latere invullingen, en met name de kapel als plek van devotie.

TILBURG

OUD-NOORD / MUSEUMKWARTIER

MUSEUMKWARTIER

Met de tram door het Museumkwartier

Tijdens Open Monumentendag ontdek je het Museumkwartier op een andere manier. Geen vaste route van A naar B, maar een verhalende lijn door het gebied, gebaseerd op het tracé van de voormalige tramlijn tussen Tilburg en Waalwijk. (Her) ontdek de vele verhalen van het gebied, uit zowel verleden als heden.

De Gasthuisstraat (nu Gasthuisring) met tramlijn in 1920. (Foto Schmidlin, Coll. Regionaal Archief Tilburg)

Langs deze lijn kom je 'haltes' tegen: etalages, gevels en plekken waar verhalen zichtbaar worden. Over het verleden, maar ook over het leven van nu. Soms klein en verstopt, soms onverwacht dichtbij.

Je bepaalt zelf waar je begint en hoe je loopt. Onderweg helpen een plattegrond en subtiele ingrepen in de openbare ruimte je om anders te kijken naar wat er al is. Stap op waar je wilt en laat je meevoeren door het Museumkwartier.

Praktische informatie

De route is vrij te lopen tijdens Open Monumentendag en ook in de weken daarna. Starten kan op meerdere plekken in het gebied.

De plattegrond is op diverse locaties verkrijgbaar, onder andere bij Goretti | Stichting Ateliers, De Gruyter, Café Tramstation, De Pont, TextielMuseum en Info in Tilburg (de VVV op station).

Dit project is een initiatief van Marjo Dirks, Bas Horsten, John van Lierop en Gerdien Wolthaus Paauw. In samenwerking met Ondernemingsvereniging Museumkwartier en de Gemeente Tilburg.

15. GOIRKESE KERK * SINT DIONYSIUSKERK EN KERKHOF

Goirkestraat 68, Tilburg (rijksmonument)

Architecten: 1839: Hendrik Essens (1776-1845) uit Oisterwijk * 1903: François de Beer (1873-1960) uit Tilburg * 1938: C.H. de Bever (1897-1965) uit Eindhoven.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging kerk en kerkhof * vier torenbeklimmingen van 1 uur (maximaal 15 personen per keer) om 12.00, 13.15, 14.30 en 15.45 uur

Op het Goirke werd al vanaf 1698 gekerkt. Voordat de huidige kerk er stond zijn hier vier opeenvolgende schuurkerken geweest. Het in neogotische stijl gebouwde schip uit 1839 van architect Essens is het oudste deel van de Sint Dionysiuskerk. De kerk is gebouwd onder toezicht van ingenieurs van

Rijkswaterstaat en wordt daarom ook een Waterstaatskerk genoemd. Het is de oudste neogotische kerk van Nederland.

In 1903 kreeg de kerk een nieuwe voorgevel met torenspits in neogotische bouwstijl. Architect was François de Beer. In 1938 werd begonnen met een totale nieuwbouw van het gebedshuis, in traditionalistische stijl uitgevoerd door Kees de Bever. Aan de achterzijde van de kerk werd een groot transept met vieringtoren gebouwd. De torenspits uit 1903 is in 1966 weer afgebroken. De kerk is tussen 2007-2015 gerestaureerd en gerenoveerd. Sinds deze renovatie is alleen het schip van de kerk in gebruik. In het linker transept is een nieuwe afgesloten aularuimte gebouwd, die dienstdoet als een functionele accommodatie voor koorrepetities, vergaderingen en diensten in de winterperiode. In de voorgevel zijn twee gietijzeren beelden van het H. Hart en van O.L. Vrouw van het H. Hart uit 1904 te zien. Deze zijn vervaardigd door ijzergieterij Fa. W. van der Schoot uit Tilburg.

Het interieur van de kerk wordt opgesierd door 34 beelden. Twee beelden dateren uit de zeventiende eeuw (Sint Norbertus en Sint Quirinus). Enkele interieurstukken zijn van Belgische kunstenaars, zoals het schilderij 'Onthoofding van de H. Dionysius' van de Luikse historieschilder Antoine Wiertz uit 1842. In 1907 werd een nieuwe kerkpolychromie aangebracht door de Bossche kerk- en decoratieschilder Dorus Hermsen (1871-1931), naar ontwerp van architect Jos. Cuypers. De polychromie bestaat uit engelen in het middenschip en verder symbolische motieven, bloemen en kransen. In 2010 is de beschikking gerestaureerd. De apsis-schildering uit 1938 is van Jos ten Horn (1894-1956). In de kerk bevinden zich negentien gebrandschilderde glas-in-lood ramen, onder andere van P.J.H. Cuypers uit 1929 en van de Tilburgse glazenier Piet Clijsen (1909-1977) uit 1945.

Een van de oudste inventarisstukken in de kerk is een hardstenen doopvont uit 1590, die nog in de oude Tilburgse Dionysiuskerk aan de Markt heeft gestaan. Een andere doopvont dateert uit 1876. De bekendste parochiaan was Peerke Donders; hij is in het doophuisje alhier gedoopt.

De vier gebeeldhouwde biechtstoelen uit 1860-1863 komen uit het atelier van de Gebroeders Goossens uit Den Bosch. De kerkbanken in neorenaissancestijl zijn in 1912 ontworpen door de Tilburgse architect C.J. van Meerendonk (1877-1959). Het orgel is in 1905 gemaakt door de gebroeders Smits uit Reek. Er zijn zeven altaren.

Tijdens de Open Monumentendag wordt het landelijk thema 'Veerkrachtig erfgoed' wordt uitgelegd via de transitie van de kerk in verleden, heden en toekomst: de ontwikkeling van de verschillende kerkruimtes van schuurkerk tot de huidige aula worden zichtbaar gemaakt in diverse afbeeldingen; in de ontmoeting met de bezoekers zal ingegaan worden op de wijze waarop de kerk en haar gebruikers bij de tijd zijn gebleven en bij de tijd blijven ook in de toekomst; van een

drietal altaren wordt de herkomst en geschiedenis toegelicht.

In de toren zijn naast een riant uitzicht over de hele stad, ook de vier luidklokken te zien en te horen. Het geluid van de zwaarste klok is decennialang te horen geweest in het Spookslot van de Efteling.

Kerkhof

Begin 1816 is ten noorden van de toenmalige schuurkerk het eerste deel van dit kerkhof aangelegd. In 1882 wordt de grond achter de kerk erbij getrokken. Zijn huidige vorm krijgt het kerkhof in 1892. Het is een begraafplaats voor de vele textielabrikanten en textielarbeiders uit de wijk. Van de ruim duizend grafmonumenten zijn er zes aangewezen als rijksmonument, namelijk de nummers: A 6-2, CD 35, CD 37, D 2-8, E 15-13 en E 15-02. Een bijzonder (in 2022 vernieuwd) herdenkingsmonument (A 6-3) is opgericht voor de 22 slachtoffers van de V1-bom die op 1 februari 1945 neerstortte op de Minister Talmastraat.

Aan de straatzijde een smeedijzeren hekwerk (rijksmonument). Op de hoekpilasters staan vier gietijzeren beelden, vervaardigd door ijzergieterij Fa. W. van der Schoot uit Tilburg in 1904.

16. TEXTIELMUSEUM

Goirkestraat 96, Tilburg (rijksmonument)

Architecten: 1876 e.v.: onbekend * 2008 entreegebouw: Cepezed uit Delft.

Open (gratis entree): 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: inloopworkshop * elk kwartier vertrekt er een rondleiding * permanente expositie * wisselexposities * horeca in Museumcafé

Voor actuele programma, zie 'activiteiten' via QR-code

Het TextielMuseum is gevestigd in een van de belangrijkste voormalige textielfabrieken van Tilburg, gebouwd en gerund door Christiaan Mommers (1836-1900). De lage fabriek met houten sheddak (1876-1878) was een weverij. De hoge fabriek (1885; verlengd in 1894) was een spinnerij. Met 3500 vierkante meter nuttig oppervlak was de hoogbouw van deze textielfabriek het grootste negentiende-eeuwse Tilburgse fabrieksgebouw. De fabrikantenvilla aan de straatzijde dateert uit 1889.

Op het uitgestrekte fabrieksterrein waren achtereenvolgens/gelijktijdig gevestigd de firma A. Pessers Azn. (1857-1922), de N.V. Wollenstoffenfabriek C. Mommers & Co (1861-1951), de N.V. Wollenstoffenfabriek George Dröge (1922-1978), de N.V. Wollenstoffenfabriek Brouwers van Glabbeek (1951-1963) en tenslotte de firma M. van Beurden van Moll (1964-1980).

Links van het entreegebouw staat als onderdeel van het museumcomplex de voormalige textielfabriek van George Dröge uit 1937. Dit drie bouwlagen tellende gebouw met een

sheddak en een plat dak aan de voorzijde bestaat uit een betonskelet met gemetselde borstweringen onder stalen ramen.

In 1985 werd het fabriekscomplex na een grondige restauratie en verbouwing de huisvesting van het TextielMuseum. Sinds 2008 is het nieuwe, geheel transparante entreegebouw van Architectenbureau Cepezed uit Delft het boegbeeld van het museum.

Het TextielLab is de professionele werkplaats van het museum waar talentvolle ontwerpers en kunstenaars werken aan de textielprojecten van morgen. De combinatie van historische en moderne architectuur symboliseert het karakter van het museum: het verbindt textielerfgoed met de moderne tijd en de toekomst van textiel.

WILHELMINAPARK VERSIERT HET WEEKEND

Het Wilhelminapark bruist het hele jaar door van de activiteiten, ook tijdens de Open Monumentendag op 13 september.

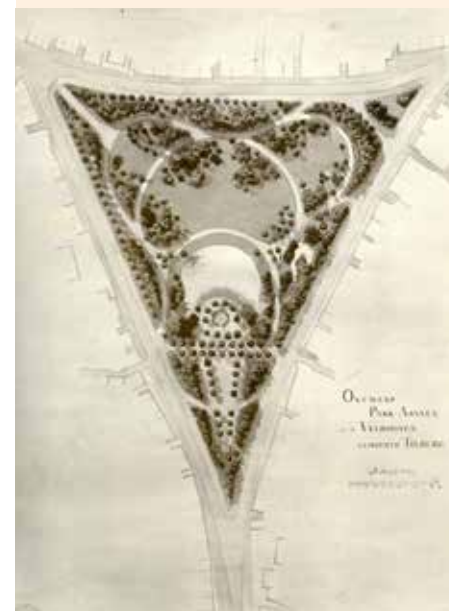
Open: 13.00 – 18.00 uur

Activiteiten: onder andere optreden van The Bellow project, een accordeon duo met een klassiek repertoire * er kan gespeeld worden bij de Bouwspelplaats en er is een inkoopworkshop mini bouwsels met blokken * het Parkhuisje staat er voor een drankje of een ijsje en er is een terras

Het ontwerp van het Wilhelminapark is van de beroemde Haarlemse tuin- en landschapsarchitect Leonard Springer (1855-1940) die in Tilburg ook het Juliana-park (1910), Wandelbos (1920) en Leijpark (1936) heeft aangelegd. Het park was in

het kroningsjaar van koningin Wilhelmina in 1898 gereed. In 1996 onderging het park een grondige restauratie.

Ontwerptekening Wilhelminapark van L. Springer uit 1897. (Coll. Regionaal Archief Tilburg)

In het Wilhelminapark staan bijzondere bomen (met toelichtende bordjes) die nog uit 1898 dateren, zoals een katsurkaboom, hangende zilverlinde, scharlaken eik, rode pavia en Hollandse olm. Een historische boom is de lindeboom die op 13 september 1898 werd geplant ter ere van de jonge kroonprinses Wilhelmina, die op 6 september van dat jaar ingehuldigd werd als koningin. Deze Wilhelminaboom (met vernieuwd hekwerk ontworpen door Jan Spit ca. 1997) staat er nog steeds. Het park van Springer is onderdeel van het rijks beschermd stadsgezicht Wilhelminapark.

In de noordwestelijke hoek staat het standbeeld van Peerke Donders uit 1926, ook een rijksmonument.

17. VOORMALIGE FABRIKANTEN- WONINGEN * FRESHEADS

Wilhelminapark 21

Architect: onbekend

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: muzikale optredens

Dubbel herenhuis in eclectische stijl uit 1903. Nummer 20 (met eerste steen) is als dienstwoning gebouwd voor Jos van der Schoot, die op nummer 19-19a een rijwielfabriek had. Nummer 21 is gebouwd voor wollenstoffenfabrikant B.G.H. Mutsaers van de firma Gebr. Mutsaers. In 1953 werd het dubbele woonhuis aangekocht door de Rijksgebouwendienst en het werd belastingkantoor. Nu is het kantoor van Fresheads Digitale diensten.

18. VOORMALIGE FABRIKANTENWONING * IPSO CENTRUM MIDDEN-BRABANT

Wilhelminapark 29

Architect: onbekend

Open: 11.00 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging begane grond en tuin * IPSO laat zien wat het betekent voor mensen die te maken hebben met kanker – privé, op school en op de werkvloer * er is ruimte voor ontmoeting met medewerkers en vrijwilligers

Rond 1900 woonden hier textielfabrikant Adolf Janssen, firmant van wollenstoffenfabriek Gebr. Janssen, en zijn vrouw Mathilda van Baal. In 1971 werd het verbouwd voor apotheek Kerssemakers-Klotz. Later zat hier Donders Interieur. Nu is het IPSO Midden-Brabant.

19. GORETTI en PARK

Wilhelminapark 53-54

Architect: 1963: Jan Remmers (1913-1982) uit Tilburg

Open: Goretti van 11.00 – 17.00 uur * PARK van 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: PARK: soloproject met een installatie van de Berlijnse kunstenaar Monika Grzymala * Goretti: cursusmarkt (NB De ateliers zijn niet open)

PARK (expositie)

In 1905 betrekken de Zusters Karmelietessen van het Goddelijke Hart van Jezus een woonhuis ter hoogte van nr. 55, waar zij een opvang van weeskinderen begonnen. In 1915 werd op die plaats het Sint Josephhuis Sint Anna gebouwd voor huisvesting van 120 kinderen. Daarna is er constant gebouwd en verbouwd op een terrein dat zich uitstrekte vanaf de Stedekestraat tot aan Wilhelminapark 53.

In 1936 verleent de gemeente vergunning voor het bouwen van een slotkapel voor de zusters, naar ontwerp van bouwbureau C.P.A. van Herk. De karmelietessen kopen het naast het hoekhuis gelegen pand en laten het in 1948 door Jan Remmers verbouwen tot recreatie- en kinderspeelzaal. In 1950 is de naam Sint Josephhuis Sint Anna veranderd in Maria Gorettihuis. In 1957 krijgt het kindertehuis een kleuterschool en in 1963 wordt daarnaast een nieuw kloostergebouw geopend (nrs. 53-54). Beide ontwerpen zijn van Jan Remmers. Het oude kloostercomplex wordt daarvoor gesloopt. De zusters vertrekken in 1972, waarna leken het werk overnemen.

In Wilhelminapark 53-54 is nu Goretti Ateliers met daarin achttien atelierruimten gehuisvest.

In de oude kapel bevindt zich de expositieruimte PARK, Platform for visual arts.

TILBURG

SPOORZONE / BINNENSTAD / KORVEL EN RINGBAAN-WEST

SPOORZONE

DE SPOORZONE

Burgemeester Brokxlaan * Locomotiefboulevard (diverse gemeentelijke monumenten)

Open: 12.00 – 17.00 uur

Spoorzone ontspoord

‘Spoorzone Ontspoord’ is een feestelijke publieksdag, waar ondernemers en instellingen hun aanbod en creativiteit tonen aan een breed publiek met gratis workshops en activiteiten. Ze zijn bijna allemaal gehuisvest in gemeentelijke monumenten.

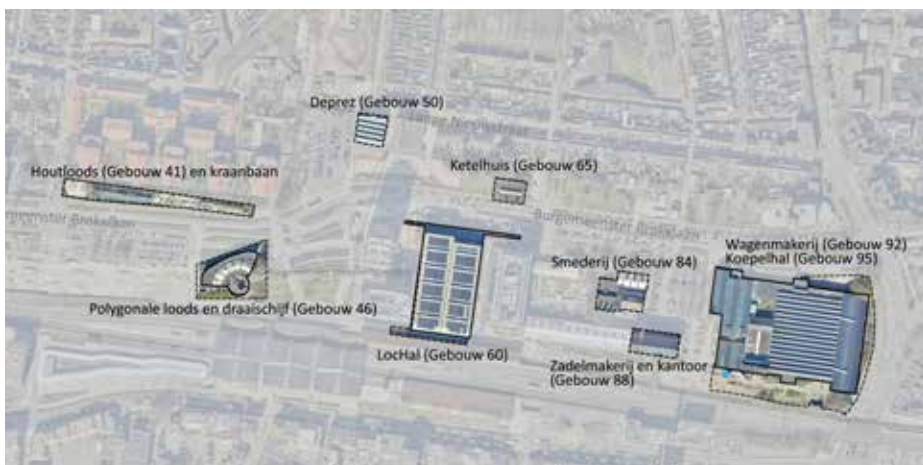
Spoorzone Ontspoord is een initiatief van Spoorzone, Buro Binnenstad en de Gemeente Tilburg.

Voor een uitgebreid programma met plattegrond van de Spoorzone zie:

Stoomlocomotief 6322 in de takels (LocHal), 1937. (Coll. Het Utrechts Archief)

In 1863 werd tussen Breda en Tilburg de eerste spoorlijn van de Staatsspoorwegen geopend als aanzet tot een lijnennet in Zuid-Nederland. De regering besloot een herstellwerkplaats voor rollend materieel in Tilburg te vestigen, dit vanwege de centrale en strategische ligging en de beschikbaarheid van grond bij het station.

De gemeente verkocht dertien hectare grond voor de vestiging van de Centrale Werkplaats van de Staatsspoorwegen, die zich uitstrekte tot het huidige NS-Plein. In 1868 werd begonnen met de inrichting en bebouwing van het complex, dat in de volksmond D'n Ateljee ging heten. In 1869 startte de wagenmakerij en vanaf 1871 werden ook stoomlocomotieven hersteld. Er werkten toen 291 personen, grotendeels afkomstig van boven de rivieren. Velen van hen gingen wonen in de wijken Nijveroord en Besterd. In 1920 had D'n Ateljee 1358 personeelsleden en was toen al lange tijd de grootste werkgever in Tilburg. Vanaf 1917 fuseerde de Staatsspoorwegen met andere spoorwegmaatschappijen in de Nederlands(ch)e Spoorwegen (NS). Door reorganisaties werden vanaf 1932 in Tilburg alleen nog locomotieven hersteld, waardoor het aantal werknemers terugliep. Bij de verzelfstandiging van de NS in de jaren negentig werd de werkplaats onderdeel van het bedrijf NS Materieel, daarna NedTrain geheten. In 2012 verhuisde NedTrain naar industrieterrein Loven. Hierna kreeg de stedenbouwkundige invulling van de Spoorzone gestalte. Enkele oorspronkelijke gebouwen zijn bewaard gebleven, gerestaureerd en verbouwd voor nieuwe bestemmingen.

Stadsgidserij Tilburg loopt twee Spoorzonewandelingen

Tijdstip: 12.00 en 14.00 uur (wandeling duurt 2 uur)

Verzamelpunt: Achter het station Burgemeester Stekelenburgplein

Vooraf aanmelden via: giesbers@stadsgidserij.nl (maximaal 15 deelnemers per wandeling; gratis deelname)

De Spoorzone is uitgegroeid tot een hotspot midden in het centrum van Tilburg. Het gebied is rijk aan industrieel erfgoed uit de glorie tijden van de NS-werkplaats, D'n Ateljee of de verboden stad zoals het

genoemd werd in de volksmond. Hier werden locomotieven onderhouden en wagons gebouwd. De Lochal, de Wagenmakerij, de Polygonale hal, de Koepelhal, de Houtloods, het Ketelhuis en de ijzergieterij vormen de kern van het industrieel erfgoed. Meer dan 150 jaar geschiedenis van deze Spoorwegwerkplaats, die zo dominant en centraal in Tilburg gelegen was, fungeerde als een van de grootste werkgevers in Tilburg van de vorige eeuw. Het beschikbaar komen van dit gebied met zijn erfgoed voor de inwoners van Tilburg heeft gezorgd voor een ware transformatie van de stad. In de wandeling zal de gids u rondleiden door en langs deze gebouwen en verhalen over de rijke geschiedenis van het spoor in Tilburg. We gaan over het terrein waar de hallen, locomotief, wagons, de rails en de wissel nog zijn gebleven.

20. HOUTLOODS * DE WAGON

Burgemeester Brokxlaan 1041 (gemeentelijk monument)

Gebouw 41 en kraanbaan. De Houtloods is één van de oudste gebouwen van de werkplaats en dateert uit 1867. De rails en kraanbaan zijn uit 1930/9 (met een uitloopkraan uit 1991). Rechts daarvan Eetbar De Wagon met aan de kop De Sik 317, een oude gerestaureerde rangeerlocomotief. Dit spoorwegmaterieel behoort niet tot het gemeentelijk monument.

21. POLYGONALE LOODS * FOODMARKET CENTRAL STATION TILBURG

Burgemeester Stekelenburgplein 208
(gemeentelijk monument)

De Polygonale loods, ca. 1980. (Coll. Het Utrechts Archief)

Gebouw 46. Polygonale loods (1937) met draaischijf (1929) voor stalling en reparatie. Locomotieven konden vanaf de draaischijf door één van de zeven deuren de loods binnenvaren, of werden doorgeleid naar een van de grote werkplaatsen.

22. LOCHAL * DE BIBLIOTHEEK MID-DEN-BRABANT, SEATS2MEET EN KUNSTLOC BRABANT

Burgemeester Brokxlaan 1000 * Locomotiefboulevard (gemeentelijk monument)

Gebouw 60. Deze meer dan 18 meter hoge locomotievenhal van glas en staal is gebouwd in 1932-1933 ter vervanging van twee oude locstelplaatsen. Het bestaat uit drie delen: het rolwagenspoor (60A; afgebroken), de stelplaats (60B) en de ketelreparatiewerkplaats (60C).

In de hal werden locomotieven gereviseerd, hangend aan een 125-tons kraan. Deze is bewaard gebleven maar nog niet teruggehangen. In 2019 is de hal gerenoveerd en verbouwd en omgedoopt tot LocHal. Met de enorme 15 meter hoge en 50 meter brede gordijnen kunnen ruimtes worden ingedeeld en afgeschermd. Prestigieuze (architectuur)prijzen vielen de LocHal ten deel.

23. MINDLABS

Locomotiefboulevard 101

Gebouw 70. Het gebouw bevat nog delen van de allereerste werkplaats uit 1867. Hoewel het niet beschermd is als monument, heeft de Ector Hoogstad Architecten veel moeite gedaan om noord- en oostgevel én (vooral) de constructie van het zuidelijk deel in zijn ontwerp te behouden. De oude spoorhal is gerenoveerd en uitgebreid met nieuwbouw. De stalen spanten van Hal 70 zijn hergebruikt. MindLabs is een samenwerkingsverband waarin drie kennisinstellingen, overheden en een groeiend gezelschap van bedrijfspartners, maatschappelijke instellingen en startups participeren.

24. THEATER DE BOEMEL

Burgemeester Brokxlaan 8-76

Gebouw 76. Geen monument. Voormalige koperslagerij uit 1869. Hier werden koper en zachte metalen bewerkt, voor bijvoorbeeld ketels. De koperslagerij vormde oorspronkelijk de noordelijke verbinding tussen de eerste locomotiefwerkplaats en de smederij, en be-

hoort tot de oudste delen van de werkplaats. Nu is er Theater de Boemel / Bleyemakerij in gevestigd. Begin 2026 is er in de binnentuin een tribunebank geplaatst.

25. GEBOUW 88 * ONTDEKSTATION 013 * LOC BREWERY

Burgemeester Brokxlaan 18-20
(gemeentelijk monument)

Gebouw 88 is een langwerpig laag gebouw uit 1868 met 36 traveeën onder een zadeldak. Aan de oostkant de voormalige houtzagerij (Gebouw 88) en aan de westkant de voormalige metaal draaierij (Gebouw 79), nu café-restaurant RAW.

In 1913 is het oostelijk deel over elf traveeën verhoogd en verbouwd tot zadelmakerij. In 1976 is het gemoderniseerd tot kantoren. Het is nu Station 88, huis voor ondernemerschap en innovatie.

In het gebouw bevindt zich ook Ontdekstation 013, waar kinderen kennis kunnen maken met techniek, en brewpub LOC Brewery.

26. RAW

Burgemeester Brokxlaan 30

Gebouw 79. Geen monument. Deze voormalige metaaldraaierij ligt in het verlengde van Gebouw 88. Op de luifel van dit gebouw (restaurant RAW) werd op 18 april 2022 een groot lichtobject van 70 meter lang geplaatst. Het vormt het aforisme van Antony Kok: 'De wereld van heden raast door in Dada's voetspoor', verwijzend naar het ontstaan van de kunstbeweging De Stijl in Tilburg (zie Spoorlaan 422). Het kunstwerk, een initiatief van Stichting De NWE Stijl@Tilburg, is ontworpen door de Tilburgse vormgever Jac de Kok. Volgens een van de initiatiefnemers Ingrid Luycks is het kunstwerk tijdloos omdat het refereert aan de voortrazende wereld in onze jachtige tijd van voortdurende verandering en de dagelijkse tredmolen van ons bestaan, zonder schijnbaar doel of zingeving.

27. HALL OF FAME CULTUURFABRIEK

Burgemeester Brokxlaan 6 (gemeentelijk monument)

Gebouw 90. Gebouwd in 1871. Het is een onderdeel van de Wagenmakerij uit 1891/1902. Aan de oostzijde is in 1902 de Koepelhal gebouwd. Alle hallen stonden met elkaar in verbinding. Gebouw 90 is ingrijpend verbouwd door architectenbureau Aerde Borgert en omgetoverd tot de nieuwe Cultuurfabriek Hall of Fame. Dit poppodium met skatepark en repetitieruimtes is dé thuisbasis voor alternatieve subcultuur.

BINNENSTAD

28. SYNAGOGUE

Willem II-straat 20 (rijksmonument)

Architect: Edouard Fremau (1836-1892).

Open: 13.00 – 16.00 uur

Activiteiten: rondleidingen

In 1820 kreeg Tilburg een eerste synagoge aan 't Ven (Piusplein hoek Jan Aartestraat). Omdat de joodse gemeenschap snel groeide, verhuisde de synagoge al gauw naar een pand in de Zomerstraat. De in Brussel geboren en in Tilburg woonachtige architect Edouard Fremau bouwde in 1873 een nieuwe synagoge in oriëntaalse ('Moorsche') stijl in de in 1870 aangelegde Comediestraat (nu Willem II-straat). Die stijl is herkenbaar aan de hoge

vensters in de zijgevel, die afgesloten worden door spitse hoefijzerbogen, gecombineerd met accoladeboogbeëindiging. Een dergelijke, op oosterse motieven geïnspireerde ornamentiek is gebaseerd op Duitse synagogen (Berlijn, Dresden). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het interieur geheel vernield. Na de oorlog wordt de synagoge hersteld en in 1949 als synagoge voor de orthodox-Joodse gemeenschap opnieuw ingewijd en weer in gebruik genomen. Sinds 1994 is het gebouw eigendom van de Liberaal Joodse Gemeente Brabant. Na een grondige restauratie werd de synagoge in 1998 opnieuw ingewijd. In een aparte ruimte links van het gebouw is het mikwe gerestaureerd en weer voor reinigingsrituelen in gebruik genomen. Dit is zeer bijzonder want er bestaan er nog maar acht van in Nederland.

Helga Deentuin

Naast de synagoge ligt sinds 2007 de Helga Deentuin, die is ingericht als herinneringsplek voor Joodse Holocaustslachtoffers, met onder andere een bronzen verbeelding van het Joodse meisje Helga Deen (1925-1943), een ontwerp van de Tilburgse kunstenaar Margot Homan. Tegen de muur van de synagoge is in bronzen letters een gedicht van Jasper Mikkers aangebracht. In het plaveisel van de tuin liggen zeven zogenaamde struikelstenen ter nagedachtenis van Joodse oorlogsslachtoffers, waarvan hun laatste woonadressen in Tilburg niet meer bestaan. Voor het pand Willem II-straat 18 (links van de

synagoge) liggen ook twee struikelstenen. Het is de voormalige woning met schoollokaaltje van de Joodse voorzanger en onderwijzer.

29. KESSELS MUSEUM * NIEUWE KONINKLIJKE HARMONIE * HUIS VAN MUZIEK

Stationsstraat 26 (gemeentelijk monument)
Architect: W.A. Claassen (1843-1914).

Open: zaterdag 12 en zondag 13 september (gratis entree): 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging museum * zaterdag muziekovertredens in de tuin door NK Harmonie * zondag muziekovertredens in de Stationsstraat afwisselend door NK Harmonie en Dutch Pipes & Drums * horeca in zaal en op terras * masterclasses door Dutch Pipes & Drums in museum

Het gebouw is in 1878 in Eclectische stijl gebouwd als sociëteit en concertzaal met feesttuin. De concertzaal, later bioscoop, is in de Tweede Wereldoorlog door een bom verwoest en in 1958 herbouwd. Het oorspronkelijke gebouw is enkele jaren geleden gerestaureerd en een later aangebouwde zaal werd afgebroken. In de voormalige tuin zijn appartementen gerealiseerd.

De sociëteit Nieuwe (sinds 1850 Koninklijke) Harmonie is in 1843 opgericht. Vanaf 1850 verzorgde het muziekkorps zogeheten Armenconcerten, die tot 1966 een traditie zouden zijn. De vroegere leden waren hoofdzakelijk fabrikanten en gegoede middenstanders. Het is nog altijd een bloeiende vereniging die verschillende orkesten en muziekgezelschappen herbergt: het Harmonieorkest, Intermezzo, het Laatbloeiërsorkest en het Klarinet ensemble.

In het nu zo genoemde Huis van Muziek is ook het Kessels Museum gehuisvest. Dit museum beheert het erfgoed van Kessels Muziekinstrumentenfabriek (1886-1955). Men beleeft er de verhalen én de muziek die daarbij hoort. Met een aansprekende vaste presentatie en prikkelende (muzikale) activiteiten, wordt dit erfgoed toegankelijk gemaakt voor een breed publiek; van specialist en muzikkenner tot gezinnen met kinderen en schoolgroepen. Centraal staat het makers aspect en gaat van het maken en restaureren van muziekinstrumenten in het Restauratieatelier tot het maken van instrumentjes en muziek door kinderen in het MuziekLab. Dit alles onder de missie 'muziek verbindt met beleving van muziek'!

30. CINECITTA FILMS & MEER *

RISTOBAR29

Willem II-straat 29 (rijksmonument)

Architect: **Edouard Fremau (1836-1892)** uit Tilburg.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: de historische filmzaal is 'tussen de films door' te bekijken * restaurant is vrij toegankelijk

Het pand is in twee fases gebouwd voor de Koninklijke Liedertafel Souvenir des Montagnards. Architect Edouard Fremau ontwierp in Eclectische stijl in 1876 de concertzaal en in 1877 de sociëteit aan de voorkant. Opvallend zijn het balkon met gietijzeren balustraden met florale motieven en de drie gestucte stenen dakkapellen met in elk een zogenaamde oeil de boeuf.

Het rijksmonument heeft in 2012 een groot-scheepse verbouwing en restauratie ondergaan. Na de verbouwing zijn er drie bioscoopzalen, een multifunctionele zaal, een stijlvolle vergaderkamer, restaurant en bar gerealiseerd, die in 2014 werden opengesteld. Eind 2020 is Cinécitta uitgebreid met twee ondergrondse filmzalen en een atrium met grootstedelijke allure.

Sinds 1904 worden er hier al films vertoond. Reizende gezelschappen brachten destijds zelf de benodigde apparatuur mee en ondersteunden de films met muziek, zang en explicatie in de concertzaal van de Souvenir des Montagnards. Vanwege de massale belangstelling voor het wonder van het witte doek werd in 1916 in het Souveniergebouw een permanente filmzaal geopend: De Nieuwe Bioscoop. Later veranderde de naam in Cinema Royal, Camera, Ambassade en – sinds 1983 – Cinécitta. De naam Cinécitta verwijst naar de beroemde filmstudio's in Rome.

31. HEUVELSE KERK * SINT JOZEFKERK

Heuvelring 122 (rijksmonument)

Architecten: Hendrik van Tulder (1819-1903) uit Tilburg * 1955 en 1956: uitgebreid naar ontwerp van Jan Donders (1902-1976) uit Tilburg.

Open: zaterdag 12 september

12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging kerk

De Sint Jozefkerk werd vanaf 1872 gebouwd

naar een ontwerp van architect Hendrik van Tulder. De neogotische kruisbasiliek werd pas in 1888 voltooid met twee 72 meter hoge torens en het schip. In 1955 en 1956 is de kerk uitgebreid met twee dwarsbeuken (transepten) in neoromaanse stijl, naar ontwerp van het bureau van Jan Donders.

Het interieur is indrukwekkend, met fraaie glas-in-loodramen, het neogotische hoogaltaar van Hendrik van der Geld (1881), het Smits-orgel (1893) en fresco-kruiswegstaties van Geo de Geeteren (1909-1910). De glas-in-loodramen in het zuid- en noordertransept komen uit het atelier van Stalens en Janssens te Antwerpen.

Aan de buitenkant van de kerk staat in de gevelspits een 2,20 met hoog verguld koperen beeld van Sint Jozef (1889). Boven de hoofdentree is een reliëf aangebracht, waarin de vlucht naar Egypte van Jozef, Maria en Jezus wordt verbeeld. Dit reliëf is in 1890 gemaakt door Piet van Tielraden (1854-1934).

Heilig Hartmonument

Op het voorterrein staat het Heilig-Hartmonument (ook een rijksmonument). Het bronzen beeld op een sokkel en ommuring van Muschelkalksteen is in 1921 vervaardigd door Atelier voor Kerkelijke Kunst Auguste Hermans uit Roermond en kwam tot stand dankzij gelidelijke giften van de Tilburgse bevolking.

32. VOORMALIGE PAARDENSTALLEN LANCIERSKAZERNE * REGIONAAL ARCHIEF TILBURG

Kazernehof 75 (rijksmonument)

Architect: onbekend

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: bezichtiging deel gebouw *
expositie van het dagboek van Helga Deen en
enkele voorwerpen en tekeningen van haar.

De Lancierskazerne als wollenstoffenfabriek BeKa-fabriek in 1904. (Coll. Stadsmuseum Tilburg)

Tijdens het congres van Wenen in 1815, waar Europa door de grootmachten werd herverdeeld, zijn de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden samengevoegd. In 1831 wilden de Zuidelijke Nederlanden (België) zich weer afscheiden. Tijdens de daaropvolgende Tien-daagse Veldtocht van 2 tot 12 augustus 1831 werden duizenden militairen in en om Tilburg gelegerd. Er was hier nog geen kazerne, en in de status-quotijd tot de definitieve afscheiding

van België in 1839 hield Tilburg min of meer het karakter van een legerplaats. Ook daarna bleven er militairen, temeer omdat koning Willem II van mening was dat in het Zuiden vooruitgeschoven posten voor de landsverdediging moesten blijven bestaan.

Daarom werd in 1841 begonnen met de bouw van drie stallen aan de Oisterwijsche Baan (nu St. Josephstraat), waarin ruimte was voor tweehonderd paarden. Na afloop van de geldverslindende mobilisatieperiode verkeerde Nederland echter aan de rand van een bankroet en de bereidheid om aan de strategische inzichten van de koning geld te spenderen was niet zo groot. Reden waarom Willem II uit eigen zak ruim 31.000 gulden betaalde voor de bouw van een kazerne met paardenstallen, en nog eens 21.000 gulden voor de latere uitbreidingen en het onderhoud van de gebouwen

Op 7 mei 1842 legde de koning de eerste steen voor de kazerne. Deze eerste steen is nog steeds in de zijgevel (oorspronkelijk aangebracht boven de hoofdingang) van het gebouw op de hoek van de St. Josephstraat en de Kazernehof te zien.

Op 15 november 1842 werd de kazerne betrokken door het 3e en het 4e eskadron van het 4e Regiment Lichte Dragonders, een cavalerie-onderdeel. De sterkte was gemiddeld 280 manschappen. Tilburg was vanaf dat moment een echte garnizoensplaats dat het tot 30 april 1856, toen de twee laatste eskadrons lancers uit Tilburg vertrokken, is gebleven.

In 1851 is het kazernecomplex door de erfgenamen van koning Willem II verkocht aan de gemeente Tilburg, die het in 1859 weer doorverkocht aan de Norbertus de Kanter en Pieter van den Bergh om er respectievelijk een leerlooierij annex vellenbloterij en een wollenstoffenfabriek met lakenvollerij in te vestigen (later BeKa genoemd).

Deze oudst bewaarde cavaleriekazerne van Nederland bestaat nog voor een deel, namelijk

gedeelten van de westzijde van de voorbouw en van het carrévormige stallencomplex. Een latere aanbouw van de wollenstoffenfabriek van BeKa is nog goed zichtbaar (sheddakconstructie). Het complex is als rijksmonument gerestaureerd. In de voorbouw zijn sinds 1988 kantorenumits gevestigd en in het voormalige stallencomplex zijn Regionaal Archief Tilburg en een aantal woningen gevestigd. De fabrieksschoorsteen van BeKa uit 1904 is ook een rijksmonument.

Regionaal Archief Tilburg

Regionaal Archief Tilburg is hét archief voor de geschiedenis van Tilburg, Oisterwijk, Hilvarenbeek, Goirle, Baarle-Nassau, Alphen-Chaam, Gilze en Rijen, Oosterhout, Loon op Zand, Drimmelen, Dongen en Geertruidenberg. De archiefdienst bewaart documenten, plattegronden, prenten, foto's, films, geluidsfragmenten en nog veel meer, vanaf de middeleeuwen tot nu.

Dagboek van Helga Deen

Het Regionaal Archief Tilburg bewaart onder andere het dagboek van Helga Deen. Doordat dit oorlogsdagboek bewaard is gebleven, weten we nu het verhaal van twee geliefden ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Hoofdpersonen in dat verhaal zijn Helga Deen en Kees van den Berg. Helga was Joods en op 18-jarige leeftijd kwam zij in 1943 in kamp Vught terecht. Kees had haar een schriftje meegegeven om in te schrijven. De familie Deen is vanuit Vught terecht gekomen in Westerbork en daarna vergast in Sobibor.

Het dagboek werd door de zoon van Kees geschonken aan het archief en kwam voor iedereen beschikbaar, via de website, een publicatie en een theaterstuk. Helga's verhaal bleef bestaan via dit archiefstuk, anders hadden we niet van de familie Deen geweten. Ook Unesco zag het belang van dit verhaal. In 2025 voegde Unesco dit oorlogsdagboek toe aan het Nederlands Memory of the World Register.

Paleis-Raadhuis en Stadhuis

Een weekend vol verhalen, ontmoetingen en erfgoed van gisteren en morgen

**Zaterdag 12 en zondag 13 september:
11.00 – 16.00 uur**

Tijdens het weekend van Open Monumentendag openen het Stadhuis (op zaterdag) en het Paleis-Raadhuis (op zaterdag en zondag) hun deuren voor iedereen die nieuwsgierig is naar de geschiedenis van Tilburg, de democratie in de stad en het erfgoed van gisteren en morgen. Het programma biedt een afwisselende mix van rondleidingen, wandelingen, kleine exposities en ontmoetingen. Bezoekers dwalen door historische ruimtes, luisteren naar verhalen van meestervertellers, ontmoeten raadsleden en ontdekken hoe het paleis zich in de loop der eeuwen heeft ontwikkeld.

Op **zaterdag 12 september** staat het thema democratie centraal. Raadsleden nemen bezoekers mee door het Stadhuis en vertellen over de geschiedenis van het gebouw en de kunstwerken die er hangen. Kinderen leven zich uit op het Kidsplein en op de informatiemarkt maak je op een laagdrempelige manier kennis met politieke partijen en raadsleden. Wie dieper in de geschiedenis van de lokale democratie wil duiken, neemt deel aan een van de wandelingen door de stad.

Stadsmuseum Tilburg brengt de verhalen van bewoners en bestuurders van het Paleis-Raadhuis tot leven. In eerste instantie waren dat koning Willem II en Anna Paulowna, later de jonge Vincent van Gogh die hier zijn eerste tekenlessen kreeg. In de twintigste eeuw maakten bestuurders en inwoners van de stad actief gebruik van dit historische gebouw. Het Paleis Raadhuis kan dan ook met recht een monumentaal pand worden genoemd: erfgoed in optima forma.

Om nog meer erfgoed in Tilburg te duiden, trokken fotografen zoals Rudi Klumpkens, Rick Ruskus, Gerard van de Wielen en Chris Oomes eropuit om het erfgoed van gisteren vast te leggen voor de toekomst. Hun foto's zetten aan tot nadenken over wat ons erfgoed van morgen zou kunnen zijn. De werken zijn te zien in de expositie van Fixeer, 'Erfgoed van Morgen'. Op zaterdag is er daarnaast de uitreiking van het fotoboek TILBURG CORONA (van fotograaf Chris Oomes), een muzikale bijdrage en de Fixeer Feedback Carousel.

Tijdens de Week van de Democratie organiseert de gemeente Tilburg, in samenwerking met Tilburg met Bink, **drie bijzondere wandelingen** door de stad. Al wandelend duiken deelnemers in de geschiedenis van Tilburg en ontdekken zij hoe de lokale democratie zich door de jaren heen heeft ontwikkeld. De wandelingen doen ook het Paleis Raadhuis en het Stadhuis aan, de plekken waar de lokale democratie in Tilburg vorm krijgt.

Wandelingen op vrijdag 11 september:
13.30 – 15.30 uur

Wandelingen op zaterdag 12 september:
11.00 – 13.00 uur en 13.30 – 15.30 uur

Aanmelden voor de wandelingen is verplicht via democratie@tilburg.nl

Op **zaterdag 12 september** leiden raadsleden bezoekers rond door het Stadhuis en vertellen zij onder andere over de geschiedenis van het pand en de kunstwerken die er hangen. Tijdens de rondleiding is er gelegenheid om vragen te stellen over hun werk als raadslid. Aanmelden rondleidingen is niet nodig.

Op **zondag 13 september** zijn meestersvertellers René Bink en Gerard Otten aan het woord. Zij leiden bezoekers rond door het Paleis Raadhuis en vertellen verhalen over het gebouw.

Rondleidingen op zondag 13 september:
11.30 – 12.15 uur, 12.45 – 13.30 uur, 14.00 – 14.45 uur en 15.15 – 16.00 uur
Aanmelden rondleidingen is niet nodig.

Meer informatie

Gemeente Tilburg: democratie@tilburg.nl

Fixeer: fixeer.tbq.nl

Stadsmuseum Tilburg:
stadsmuseumtilburg.nl

33. PALEIS-RAADHUIS

Willemsplein 1 (rijksmonument)

Architecten: 1849: Jan C. Boon * verbouwing 1936: Oscar Leeuw (1866-1944) uit Nijmegen.

Kroonprins Willem verbleef vanaf 1831 vanwege de Tiendaagse Veldtocht regelmatig in zijn hoofdkwartier Tilburg. Hij bewoonde het zogenaamde 'oude paleis', een fabriekantenwoning die tot 1873 recht tegenover het huidige Paleis-Raadhuis stond. Op de betonnen fontein van Joop Beljon op het voorplein herinnert een bronzen plaquette hier nog aan. Na zijn troonsbestijging als koning Willem II in 1840 werd bij hem de behoefte om een groter en waardiger paleis als zuidelijke residentie te bouwen steeds groter. Grote haast had hij er echter niet mee, want pas in 1847 werd met de bouw begonnen. De vorst zou zelf het basisontwerp hebben bedacht, geïnspireerd door het Strawberry Hill House in Londen, dat uit de vroege achttiende eeuw stamt. Architect was zijn bouwmeester Jan C. Boon. Aannemer was de Tilburgse timmerman Adriaan Goyarts.

De koning heeft het paleis helaas nooit kunnen bewonen. Hij overleed in zijn 'oude paleis' in 1849, nog voordat zijn nieuwe onderkomen dat jaar werd opgeleverd. Het nieuwe paleis werd, behalve door een huisbewaarder met zijn gezin in het souterrain, niet meer bewoond en het bleef leeg staan tot 1864 toen het door de erfgename aan de gemeente Tilburg werd geschonken onder de voorwaarde dat er een Rijks-HBS met de naam Koning Willem II in zou worden gehuisvest. De Rijks-HBS Koning Willem II zat hier van 1866 tot 1934. Een van de eerste leerlingen was de wereldberoemd geworden schilder Vincent van Gogh, die er van 1866-1868 heeft gestudeerd.

In 1934 bepaalde koningin Wilhelmina dat het gebouw bestemd mocht worden als representatief stadhuis. De Rijks-HBS is in 1936 door architect Oscar Leeuw in art-Deco stijl verbouwd tot representatief Paleis-Raadhuis. De oprijlaan met vijver zijn verdwenen bij de bouw van de ondergrondse parkeergarage voor het stadhuis in 1971. In 2022 is die garage gesloopt en werd het paleis met het stadhuis verbonden.

Het interieur van het Paleis-Raadhuis is nog

volledig intact. Er hangen vele geschilderde portretten van personen die een historische relatie met de stad hebben.

34. STADHUIS

Stadhuisplein 130

Architecten: 1971: Architectenbureau Kraayvanger uit Rotterdam * 2021: DEDRIE-architecten

[Virtuele tour door stadhuis](#)

Het stadhuis is in 1971 gebouwd en enkele jaren geleden voor 75 miljoen euro ingrijpend verbouwd. Deze bouw werd uitgevoerd door BAM Bouw en Techniek. Het ontwerp is van DEDRIE-architecten en het interieurontwerp van Common Affairs. Diverse monumentale elementen van het oorspronkelijke gebouw zijn bewaard gebleven. De heropening was in 2021.

Opvallend in het Stadhuis zijn de uitnodigende ingang en het grote raam van 40 x 5 meter in de raadszaal, dat uitzicht geeft op de stad. De begane grond en eerste verdieping zijn voor publiek toegankelijk.

Het vernieuwde Stadhuis is een uitnodigende plek waar Tilburgers, ondernemers, partners en de gemeente elkaar kunnen ontmoeten en samenwerken. Het is ook de werkplek (flexwerkplekken) van het college, de raad en een groot deel van de medewerkers van de gemeente.

In het werkcafé en in de entreehal zijn historische objecten uit de Stadscollectie Tilburg te zien. Het zijn schilderijen, beeldhouwwerken en een glas-in-loodraam over koning Willem II. Bij de ingang zijn de eikenhouten voordeur en twee zinken beelden (Handel en Nijverheid) van het in 1971 afgebroken stadhuis te bezichtigen.

Zinken beelden van Handel en Nijverheid, afkomstig van het voormalige stadhuis op de Oude Markt.

Gedenkraam van koning Willem II uit 1909. Afkomstig uit het voormalige stadhuis.

35. VOORMALIG KANTONGERECHT

Stadhuisplein 75 (gemeentelijk monument)

Architect: Jos. Bedaux (1910-1989) uit Tilburg.

Open: u kunt niet op eigen gelegenheid door het gebouw wandelen

Activiteiten: rondleiding om 16.00 uur alleen na inschrijving via post@bedauxdebrouwer.nl door architect Thomas Bedaux (kleinzoon van architect Jos. Bedaux) * handout voor fietsroute langs panden van Jos. Bedaux verkrijgbaar tijdens rondleiding

Het voormalige kantongerechtsgebouw (na 2014 Rechtbank Zeeland-West-Brabant) uit 1968 is een ontwerp van de bekende Tilburgse architect Jos. Bedaux. In 2020 is het als gerechtsgebouw gesloten en door het Rijksvastgoedbedrijf verkocht. Vanaf 2024 is er onder andere het bureau van Bedaux De Brouwer Architecten gehuisvest. Dit monumentale gebouw neemt een belangrijke plek in binnen het oeuvre van oprichter Jos. Bedaux.

Het gebouw is grotendeels bekleed met lichtgrijze Muschelkalksteen die als een huid rondom het volume is getrokken. De gevels zijn afwisselend gesloten of juist heel transparant, maar altijd dynamisch en ritmisch. Aan de zuidoostzijde ter plaatse van de patio wordt het natuursteen opgetrokken en toont het de gelige bakstenen binnenwereld van het gebouw. Dit metselwerk is verfraagd met een monumentaal bakstenen kunstwerk ontworpen door de met Jos. Bedaux bevriende kunstenaar Luc van Hoek (1910-1991). In het interieur is het gebruik van steenachtige materialen doorgezet.

(Foto coll. Stichting Jos. Bedaux)

Fietsroute architect Jos. Bedaux

De Stichting Jos. Bedaux Architect houdt zich onder andere bezig met het behoud van het erfgoed van Jos. Bedaux en met het naar buiten uitdragen van culturele en architectonische kwaliteit van zijn werken. De stichting ontwikkelde voor de Open Monumentendag een fietsroute langs een aantal Tilburgse werken van architect Jos. Bedaux (1910-1991). De fietsroute is via de QR-code te downloaden.

36. HEIKES Kerk * Sint Dionysiuskerk

Stadhuisstraat 6 (rijksmonument)

Architect: C. van Hoof (1861-1952) uit Tilburg.

Open: 14.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging kerk * rondleiding door stadsgids (via inschrijving, zie kadertekst) * bespeling van het carillon van 15.00 – 16.00 uur * uitreiking brood en soep voor de daklozen van 15.00 – 17.00 uur

De Heikese kerk heet officieel Sint Dionysiuskerk. Oorspronkelijk stond hier een tussen

1430 en 1483 gebouwde kerk die in 1559 door brand werd verwoest. De herbouwde kerk uit 1617 is tussen 1826 en 1829 verbouwd tot Waterstaatskerk. Het schip kreeg drie hoge gewelfde beuken en werd met twee kapellen aan de westzijde uitgebreid; aangebouwd aan de vijftiende-eeuwse (of oudere) toren van de voorafgaande gotische kerk. Tussen 1894-1895 is de kerk in neogotische stijl verbouwd naar ontwerp van architect C. van Hoof (1861-1952). De toren is het enige overgebleven deel van de oorspronkelijke kerk uit de vijftiende eeuw, waardoor het de oudste kerk van Tilburg is.

De kerk heeft een uitbundig interieur. Het gemarmerd hoogaltaar uit 1700, vervaardigd door de Vlaamse beeldhouwer Willem Kerricx (1652-1719), is in 1821 aangekocht in Antwerpen. Aan weerskanten van dit hoogaltaar werden in 1840 twee poortjes toegevoegd, vermoedelijk vervaardigd door Jean A. Oor uit Roermond. Hierop staan reliekschrijnen, die relieken van de H. Damianus (links) en de H. Laurentius (rechts) bevatten. Ze zijn respectievelijk in 1883 en 1886 gemaakt door de Antwerpenaar Lambertus van Rijswijck. Belgische kunstenaars maakten verschillende interieurstukken. De preekstoel en communiebank bouwen voort op Vlaamse laatbarok. Twee schilderijen zijn afkomstig uit het bisschoppelijk paleis in Parijs en zijn geschonken door fabrikant Thomas van Dooren. Een gedenksteen herinnert aan het verblijf van de Duitse ballingen J.B. Brinkman en J. Giese in 1887. Andere pronkstukken zijn onder meer het Van Peteghem-orgel (1776), de doopvont (1874), de neobarok preekstoel (ca. 1829), de kruiswegstaties (1890-1898) en de vele heiligenbeelden en glas-in-loodramen (1902-1923).

Heikese kerk en Zusterklooster een historisch paar

Wandeling met Stadsgidsrij Tilburg

Tijdstip: 14.00 uur (wandeling duurt 1,5 uur)

Verzamelpunt: Ingang Heikese kerk

Vooraf aanmelden via:

giesbers@stadsgidsrij.nl (maximaal 15 deelnemers; gratis deelname)

De Heikese kerk en het klooster aan de Oude Dijk (rijksmonument) vormen samen een rijke eeuwenoude historie in het van oorsprong zeer katholieke Tilburg. Je proeft hier de sfeer van de stad en zijn inwoners. De gids neemt u mee vanaf de Middeleeuwen toen deze kerk hier nog een zaalkerkje was. Door de eeuwen heen is er verwoesting en wederopbouw. Tijdens de reformatie werden de katholieken de kerk uitgejaagd en weken uit naar de schuilkkerken in Tilburg en omgeving om later weer terug te keren. Maar ook hier toonde de kerk zijn veerkracht om een wederopbouw te kennen aan het begin van de 19de eeuw. Nog geen eeuw later kreeg de kerk zijn huidige vorm en er werd veel geschonken door rijke en arme Tilburgers toen de stad tot grote bloei kwam. Tegelijkertijd kwam er in deze eeuw het klooster van de zusters van liefde dat uitgroeide tot een internationale congregatie geleid vanuit Tilburg. Het klooster groeide mee en kreeg zijn domicilie aan de Oude Dijk. Het heeft de grootste kloostergevel van Nederland. De gids zal de historie van het huidige klooster en de huidige status toelichten vanaf de

buitenkant met historisch fotomateriaal. Het zal duidelijk zijn dat de iconische kerk en klooster zorgvuldig bewaard moeten blijven voor Tilburg en de Tilburgers. Hier zal veel veerkracht en inzet voor nodig zijn.

37. SCHOUWBURG

Schouwburgrijng 42 (rijksmonument)

Architect: Bureau G.H.M. Holt en B. Bijvoet uit Haarlem.

Open: 11.00 – 16.00 uur

Activiteiten: rondleidingen waarin je meer leert over het gebouw en de theatertechniek (voor de tijdstippen en activiteiten, zie website: QR-code) * horeca in Stadscafé Benec vanaf 12.00 uur

De Schouwburg is 65 jaar geleden in 1961 gebouwd in opdracht van de gemeente Tilburg naar ontwerp van architect Bernard Bijvoet (Bureau Holt en Bijvoet uit Haarlem). Bijvoet verdiepte zich in de vernieuwende ideeën en brutalistische stijl van Le Corbusier. Het exterieur geeft op een heldere manier expressie aan de verschillende functies van de schouwburg. Het halfronde volume dat door schoon metselwerk in een getande structuur

geaccentueerd is, herbergt de publieksruimtes en het auditorium van de grote en kleine zaal. Het hoge, fraai gedetailleerde volume is de toneeltoren. Haaks op de publieksruimten en toren staat een transparant, rechthoekig glazen volume. Dit biedt onderdak aan een restaurant en fungeert ook als begrenzing van het voorplein.

Tot het authentieke interieur behoren onder andere meubilair van de beroemde ontwerpers Martin Visser en Poul Kjaerholm. Ook is er een kunstwerk te vinden van onder anderen Karel Appel. Het interieur is in de periode 1993-2002 heringericht door Architecten Werkgroep Tilburg. In 1996-1997 werd het gebouw verbonden aan de Concertzaal, onderdeel van het zogenaamde Kunstcluster, gebouwd door architect Jo Coenen. Het complex heet nu Schouwburg & Concertzaal Tilburg.

38. KAPEL ONZE LIEVE VROUW TER NOOD

Kapelhof 6 (rijksmonument)

Architect: Jos Schijvens (1908-1966) uit Tilburg.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging kapel

In 1942 namen Jan Bergmans en Alphonsus Janssens het plan op zich om als de stad gespaard zou blijven in de Tweede Wereldoorlog, na afloop daarvan een Mariakapel te gaan bouwen. Een geldinzamelingsactie bracht voldoende middelen op om in 1949, bij gebrek aan bouwmaterialen, een noodkapel in te richten in een leegstaand pand aan de voormalige Zomerstraat. Dat gebouw was van 1834-1874 een Joodse synagoge. Bij de sanering van de binnenstad werd dit pand in 1965 gesloopt. De Stichting Gilde Onze Lieve Vrouw ter Nood liet een nieuwe kapel bouwen aan de huidige Kapelhof. Architect Jos Schijvens, die eerder de noodkapel verbouwde, kreeg de opdracht deze nieuwe kapel te ontwerpen. De kapel is in 1964 ingezegend.

Bij zijn ontwerp liet Schijvens zich inspireren door het opstaan uit de dood. Het exterieur stelt kruisende ijsschotsen voor. Het idee van 'ijs' wordt versterkt door het gebruik van Italiaans travertijn. De zevendelige glas-in-betonramen zijn van de hand van kunstenaar Daan Wildschut (1913-1995) uit Bunde. De voorstelling is die van Maria met haar Kind, die Tilburg beschermt tegen de draak, symbool voor het oorlogsgeweld. In de linkerbovenhoek is het wapen van Tilburg afgebeeld. In de kapel ligt een herdenkingsboek met de namen van in de oorlog omgekomen Tilburgers. Iedere dag wordt een pagina omgeslagen. Er hangen twee plaquettes die verband houden met de Tweede Wereldoorlog, een uit 1984 ter ere van verzetsstrijder Coba Pulskens (1884-1945), en een die herinnert aan

vijftig jaar bevrijding van Tilburg (1994). Het vijftiende-eeuwse Mariabeeld is afkomstig uit het Rijnland en het is in 1945 geschonken door John Swagemakers uit Berkel-Enschot. Het huidige kroontje is in 1978 vervaardigd door W. Kloosterman Kunst- en Siersmeedwerk.

39. PAULUSKERK * GIN TILBURG

Heuvelstraat 141 (rijksmonument)

Architect: Justinus Backx (1768-1829) uit Tilburg.

Open: 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: informatie over historie kerkgebouw * bespelings op het Bätz-orgel

Omdat de protestanten in 1823 de Heikese kerk moesten overdragen aan de katholieken, kwam er behoefte aan een eigen gebedsruimte. In 1822 werd een terrein aangekocht aan wat later Zomerstraat ging heten (nu Heuvelstraat). De Tilburgse architect Justinus Backx, die later ook betrokken was bij de nieuwbouw van de Heikese kerk, maakte het ontwerp van deze Nederlands Hervormde Pauluskerk. Koning Willem I heeft 8.000 gulden bijgedragen aan de bouw van de kerk, die in 1823 werd ingewijd.

De kerk is een zaalgebouw met langwerpig achtkantige vorm, met gekoepeld torentje op het dak. Het gebouw is ingericht met een rijke en historisch waardevolle inventaris. Het pronkstuk is het uit 1765 daterende orgel van Johann Heinrich Hartmann Bätz (ca. 1709-1770), dat evenals de preekstoel afkomstig is uit de Heikese kerk. Het orgel is enkele keren gerestaureerd.

Vermeldenswaardig zijn verder de preekstoel (1650), een doopvont (circa 1800), een koperen lezenaar en zeventiende-eeuwse herenbanken en drie eenvoudige banken. Koning Willem II en koningin Anna Paulowna kerkten hier en zaten dan in deze bank, die de Koningsbank werd genoemd. In 1849 schonk koningin Anna Paulowna twee avondmaalborden aan ds. Coos Schotel voor de kerk, als dank voor zijn diensten bij het overlijden (in Tilburg) van koning Willem II.

In de kerk bevinden zich twee gebrandschilderde ramen met Bijbelse taferelen (de Verloren Zoon en de Barmhartige Samaritaan), die in 1915 zijn geschonken door A. van den Bergh (van de AaBe-fabriek). Er is een mechanisch torenuurwerk van de firma B. Eijsbouts uit 1908, later voorzien van elektrische opwindings.

Sinds 2010 is de kerk eigendom van de Indonesische christengemeenschap, Gereja Kristen Indonesia Nederland (GKIN). Het gebouw heeft zijn functie als kerk behouden en is als zodanig weer in gebruik.

40. BEGRAAFPLAATS BINNENSTAD

Bredaseweg 45 (drieëntwintig graven, twee grafkapellen en het hekwerk met veertien gietijzeren beelden zijn rijksmonument; een graf is gemeentelijk monument)

Architecten: Diversen.

Open: 08.00 – 19.00 uur

Activiteiten: vrije rondwandeling

Voor een overzicht van alle graven en de graven en grafkapellen die rijksmonument zijn, zie bovenstaande QR-codes.

Deze begraafplaats is de oudste van Tilburg en werd tussen 1811 en 1813 aangelegd als algemene begraafplaats. Voordien werden de doden in en rond de (Heikese) kerk begraven. De Calvarieberg is in 1865 ontstaan. Daarop is door ijzer- en staalhandelaar P. Mercx uit de Nieuwlandstraat het kruisbeeld geplaatst. De heiligenbeelden op het neogotische hekwerk zijn geplaatst in de periode 1887-1903. Zij werden geschenken door parochianen. De beelden zijn o.a. vervaardigd in de IJzergieterij Capitain & Salin in Frankrijk. De firma W. van

der Schoot vervaardigde het ijzeren hekwerk, geplaatst tussen pijlers van hardsteen en baksteen. Vanwege de aanleg van de Noordhoekring, in de jaren zestig van de vorige eeuw, werd een gedeelte van het hek van de Begraafplaats Binnenstad afgebroken. In de jaren zeventig dreigde ook de rest te moeten wijken voor de verbreding van de Bredaseweg. Dankzij de actie 'Heiligen gaan niet naar de hel' in 1973, een initiatief van sociaal-historicus prof. dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemt, zijn de beelden behouden. Ze staan sindsdien op de rijksmonumentenlijst.

Op de begraafplaats zijn vijfentwintig graven en grafkapellen aangewezen als rijksmonument. Hieronder bevinden zich grafmonumenten van vele leden van textielfabrikantenfamilies, zoals Aelen, De Beer, Brouwers, De Charro, Franken, Mutsaers, Mutsaerts, Pessers, Pollet, Van Spaendonck, Sträter en Wouters. Ook de graven van de in 1900 vermoorde Marietje Kessels en dr. Hendrik Moller, de stichter van de R.K. Leergangen, zijn rijksmonument. Het oudste nog aanwezige graf (A6-20) is dat van Thomas van Dooren en zijn vrouw Antonia Delfontaine (1836).

KORVEL EN RINGBAAN-WEST

41. KORVELSE KERK *

GEZONDHEIDSCENTRUM KORVELSE KERK

Korvelplein 184 (rijksmonument)

Architecten: 1924, Eduard Cuijpers (1859-1927) uit Roermond * 2016, Buro Kade uit Den Bosch

Open: niet geopend

Activiteiten: groepsrondleiding in het gebouw door Stadsgidserij Tilburg om 13.00 uur (na aanmelden, zie kadertekst)

De Korvelse kerk is in 1924 gebouwd naar ontwerp van de Roermondse architect Eduard Cuijpers (1859-1927). De driebeukige kerk is een mix van een neoromaanse en een expressionistische bouwstijl met grote tongewelven van vijftien meter hoog. Het ingang portaal is bezet met terracotta waaiervormen vervaardigd door Jan Custers (1867-1942) uit Stratum. De geleding wordt afgesloten door een lijst met zeven terracotta panelen met symbolische voorstellingen van onder meer een anker, een schip, een Heilig Hart en de Hand Gods. Custers vervaardigde ook vier medaillons van de evangelisten tussen de uurwerken in de toren. Boven de hoofdingang is de patroonheilige van de kerk, de H. Antonius van Padua, in 1928-1929 in glas-in-lood afgebeeld. De hele kerk is voorzien van figuratieve glas-in-loodramen uit verschillende perioden. Het merendeel is ontworpen door A. Hermans (1875-1936) en stamt uit de jaren 1928-1929. Andere zijn onder meer vervaardigd door Luc. van Hoek (1910-1991) in 1947 en 1948. Na de sluiting van de kerk in 2016 ontwikkelde

Buro Kade uit Den Bosch er het Gezondheidscentrum Korvelse Kerk, waarin een huisartsenpraktijk en GGZ Breburg.

Rondleiding Korvelse kerk en begraafplaats Laarstraat

Deze rondleiding wordt gedaan door de Stadsgidserij Tilburg (kerk e.o.) en Stichting Funerair Erfgoed (begraafplaats).

Tijdstip: 13.00 uur (wandeling duurt 2 uur)

Verzamelpunt: Ingang Korvelse kerk aan het Korvelplein

Vooraf aanmelden via:

giesbers@stadsgidserij.nl

(maximaal 15 deelnemers)

De Korvelse kerk ligt midden in 'de Corvel' aan het Korvelplein, een van de oudste wijken van Tilburg. De eerste kerk gebouwd in 1850 stond midden op het Korvelplein en werd gebouwd door de bekende Tilburgse architect Henri van Tulder. Deze parochie groeide echter zo hard dat er begin 20ste eeuw een nieuwe grotere kerk is gekomen. In deze kerk zie je de invloed van de grote textielabrikanten die fabrieken bezaten in dit gebied zoals Diepen. Hun schenkingen zie je overal terug in deze kerk. Bijvoorbeeld prachtige glas-in-loodramen en beelden. De gids zal u rondleiden in de kerk en de directe omgeving van Korvel. Onderdeel van de rondleiding is ook een bezoek aan de begraafplaats aan de Laarstraat, die onderdeel was van de parochie Korvel. Hier vind je nog monumentale graven en kom je veel namen tegen van Tilburgers, die nu nog bekendheid genieten. De geschiedenis van de wijk Korvel ligt ook hier op het kerkhof.

42. R.K. BEGRAAFPLAATS KORVEL

Laarstraat 18b

Architecten: diversen

Open: 10.00 – 16.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging begraafplaats * mogelijkheid van rondleiding (zie kadertekst)

De rijk gedecoreerde grafkapel van de familie Diepen. In de kapel staat een witmarmeren altaar tombe met een ijzeren bidstoel. De grafkapel is vervaardigd door L. Petit.

In het gebied dat toen De Groene Akkers heette, wordt in 1852 aan de Laarstraat de begraafplaats van de parochie Korvel aangelegd. In 1887 is het kerkhof uitgebreid. In 1947 wordt het lagergelegen gedeelte achter de Calvarieberg erbij getrokken. Dat was een deel van de kloostertuin van de Zusters van Liefde (Kovelplein). Hier liggen nog steeds een aantal zusters begraven.

Bij de ingang van het kerkhof staat sinds 1887 het beeld van Christus als De Goede Herder van de Tilburgse kunstenaar Piet van Tielraden (1854-1934). Het is een monument ter herinnering aan Henricus A. van Dooren (1811-1886), de eerste pastoor van Korvel.

Het voorpleintje is in 1987 gewijzigd. Op de begraafplaats staat nog een Calvarieberg. Opvallend is de grafkapel van de familie Armand Diepen (1846-1895) (B01-hoofdpad-01). De familie Diepen is een bekend textielfabrikanterengeslacht van Korvel. De Diepenstraat is ernaar genoemd.

43. KERK EN PASTORIE MARGARITA MARIA ALACOQUE * VILLA MARIA

Ringbaan-West 300

(kerk is een rijksmonument)

Architecten: 1922: H.C. Bonsel (1886-1941) * 2017: Bram van de Sanden van Buro013.

Open: 10.00 – 15.00 uur

Activiteiten: u kunt niet op eigen gelegenheid door het gebouw wandelen * ontvangst met koffie/thee waarna rondleidingen vanaf de Villa (10 personen) ieder uur vanaf 10.00 tot en met 15.00 uur

De kerk is in 1922 in gebruik genomen. Het is de eerste kerk in Nederland, die werd toegewijd aan de in 1920 heiligverklarde Margarita Maria Alacoque (1647-1690). De eenbeukige georiënteerde kerk onder een hoog en steil opgaand zadeldak is opgetrokken in deels expressionistische, deels romaniserende baksteenvormen, typerend voor het Interbellum. De vensters van het schip zijn in 1948 gevuld met figuratief glas-in-lood van de hand van glazenier Piet Clijnen (1909-1977). In de pijlers van metselwerk met geometrisch versieringen, waren zandstenen beelden (1934) opgenomen, voorstellende de twaalf apostelen (nu in de gangen opgesteld). Ze zijn van de hand van Toon van Eijndhoven (1903-1990) en de firma L. Petit. In de dagkapel is een levensgroot mozaïek aangebracht, voorstellende de verschijning van het Heilig Hart aan M. Alacoque vervaardigd door Piet Gerrits (1926-1927). In 1961 werden in het koor abstracte glas-in-loodramen aangebracht van de kunstenaar Jan Dijker (1913-1993).

De kerk en pastorie zijn in 2017 gesloten. Architect Bram van de Sanden van Buro013 verbouwde kerk en pastorie tot zorgcentrum Villa Maria (Korian) met 32 appartementen voor ouderen met dementie. De naastgelegen pastorie (geen beschermd monument) is tot een zorghotel verbouwd.

44. NIEUW-APOSTOLISCHE KERK

Prof. Verbernelaan 9

Architect: architectenbureau Van Asperen-Hallema

Open: 12.00 – 15.00 uur

Activiteiten: uitleg over de Bijbelse symboliek van het gebouw * documentatie symboliek kerk verkrijgbaar

De in 1980 gebouwde Nieuw-Apostolische Kerk zit vol met Bijbelse symboliek en heeft door zijn mooie glas-in-loodramen een hele aparte lichtinval. Ook het metselwerk van de kerkenbouwer De Bont van Hulten uit Nieuw-

De kerk heeft een eigen vormgeving. Het doet volstrekt asymmetrisch aan en heeft haast geen enkele rechte muur. De kerk is gecentraliseerd rond het hoogste punt. In de beginjaren stond er nog een kruis op de nok, maar dat is vanwege weersinvloeden verwijderd.

Bronnen:

- * Henk van Doremalen, Ronald Peeters en Rob van Putten (redactie), De Spoorzone in Tilburg 1863-2023 (Tilburg 2023)
- * Ronald Peeters, Open Monumentendag 2025. Erfgoed & Architectuur. Gebouw(d) om te blijven (Tilburg 2025)
- * Ronald Peeters, Henk van Doremalen (e.a.), Religieus erfgoed in Tilburg. Behouden, gesloopt of getransformeerd (Tilburg 2025)
- * Informatie van alle (vertegenwoordigers van) eigenaren van de deelnemende panden

Samenstelling: Ronald Peeters

Foto's: Ronald Peeters: p. 1, 6, 7re, 8b, 9, 12, 17li, 19, 20, 25, 26, 28, 33b, 34lb, 34ro, 35lo-35r, 36-40b, 42b, 44lo, 45 lb, 46, 47ro, 48lo, 49lo, 50-52lb, 53 * Jan van Oevelen: p. 3, 7li, 8o, 10, 14, 15o, 15rb, 17r, 21, 29, 33o, 34rb, 35lb, 43b, 47lb, 48rb, 49rb, 52ro, 56 * Mart Koenen: p. 15b * Joris Buijs: p. 42o * Gemeente Tilburg: p. 43o

Uitgave en vormgeving: Gemeente Tilburg, augustus 2026

OVERZICHT OPEN MONUMENTENDAG 2026

	Zaterdag 12 september	Zondag 13 september
Udenhout	1. Brandweerkazerne Open 10.30 - 16.00 uur	
	2. Sint Lambertuskerk en kerkhof Open 10.30 - 16.00 uur	
	3. Pastorie Open: 10.30 – 16.00 uur	
	4. Voormalig Raadhuis Open: 10.30 – 16.00 uur	
	5. Erfgoedcentrum 't Schoor Open: 10.30 – 16.00 uur	
	6. Vincentius Open: 10.30 – 16.00 uur	
	7. Heerkenshuis Open: 10.30 – 16.00 uur	
Biezen-mortel	8. Landpark Assisië Open 11.00 - 16.00 uur	8. Landpark Assisië Open 11.00 - 16.00 uur
Berkel-Enschot	9. Koningsoord Open: 11.00 – 17.00 uur	9. Koningsoord Open: 11.00 – 17.00 uur
	10. Museum Onder D'n Hooizolder Open: 11.00 – 17.00 uur	10. Museum Onder D'n Hooizolder Open: 11.00 – 17.00 uur

Tilburg		11. Peerke Donders Paviljoen Open: 13.00 – 17.00 uur
		12. Beeldhouwersatelier Claesen Open: 11.00 – 17.00 uur
		13. FABRIEK59 Open: 11.00 – 17.00 uur
		14. Hasseltse kapel Open: 11.00-17.00 uur
		15. Goirkese kerk en kerkhof Open: 11.00 – 17.00 uur
		16. TextielMuseum Open: 12.00 – 17.00 uur
		Wilhelminapark Open: 13.00 – 18.00 uur
		17. Fresheads, Wilhelminapark 21 Open: 11.00 – 17.00 uur
		18. Ipso Centrum Midden-Brabant, Wilhelminapark 25 Open: 11.00 – 16.00 uur

	Zaterdag 12 september	Zondag 13 september
Tilburg		19. Goretti en PARK, Wilhelminapark 53-54 Open: Goretti: 11.00 – 17.00 uur PARK: 13.00 – 17.00 uur
		20-27. Spoorzone Open: 12.00 – 17.00 uur
		28. Synagoge Open: 13.00 – 16.00 uur
	29. Kessels Museum * N.K. Harmonie Open: 12.00 – 17.00 uur	29. Kessels Museum * N.K. Harmonie Open: 12.00 – 17.00 uur
		30. Cinecitta * Ristobar29 Open: 11.00 – 17.00 uur
	31. Heuvelse kerk Open: 12.00 – 17.00 uur	
		32. Lancierskazerne * Regionaal Archief Tilburg Open: 11.00 – 17.00 uur
	33. Stadhuis Open: 11.00 – 16.00 uur	33. Stadhuis Open: 11.00 – 16.00 uur
	34. Paleis-Raadhuis Open: 11.00 – 16.00 uur	34. Paleis-Raadhuis Open: 11.00 – 16.00 uur
		35. Voormalige Kantongerecht Open: alleen rondleiding om 16.00 uur (via aanmelding)
		36. Schouwburg Tilburg Open: 11.00 – 16.00
		37. Heikese kerk Open: 14.00 – 17.00 uur
		38. Kapel O.L.V. ter Noord Open: 11.00 – 17.00 uur
		39. Pauluskerk Open: 13.00 – 17.00 uur
		40. Begraafplaats Binnenstad Open: 08.00 – 19.00 uur
		41. Korvelse kerk Alleen via aanmelding wandeling stadsgidsen
		42. Begraafplaats Laarstraat Open: 10.00-16.00 uur
		43. Kerk Margarita Maria Alacoque * Villa Maria Open: 10.00 – 15.00 uur
		44. Nieuw-Apostolische Kerk Open: 12.00 – 15.00 uur

